

Masarykův lid

ROČNÍK XVII • 3. ČÍSLO • ZÁŘÍ 2011

ČTVRTLETNÍK NEZÁVISLÉHO DISKUSNÍHO KLUBU MILADY HORÁKOVÉ

ZŠ Na Planině, Praha 4 - Krč, tel. č.: 233 373 934

e-mail: kmh@joura.cz

Redakční rada: J. Adlt, E. Jourová

J. Titzlová, pod vedením Z. Dvořákové

Produkce a expedice: Nakladatelství Eva-Milan

Nevole, K Údolí 2, 143 00 Praha 12

e-mail: nakladeva@seznam.cz

www.nakladeva.wz.cz

REGISTROVÁNO MK ČR E 11026

STATĚ A POJEDNÁNÍ - AKTUALITY - ZE VZPOMÍNEK PAMĚTNÍKŮ - Z ARCHIVŮ - KNIHY, KTERÉ NÁS ZAJÍMAJÍ - JAZYKOVÝ SLOUPEK - VZPOMÍNÁME - ZE ŽIVOTA KLUBU MILADY HORÁKOVÉ - INFORMACE

STATĚ A POJEDNÁNÍ

Někteří autoři statí, které publikujeme v Masarykově lidu, svými úvahami potvrzují, jak je pro ně Masaryk trvalou inspirací. K nim patří i filozof dr. Jiří Olšovský, který se ve své nynější stati zamýšlí nad obsahem pojmů pravda a láska a nad Masarykovým vztahem k nim i nad snahou prožít život v pravdě.

PRAVDA A LÁSKA U T. G. MASARYKA

Kdo je pravdoláskař – o čemž jako o titulu se dnes opět mluví? Zkusme přitom pohlédnout na Masarykův obraz, rozvinout jeho chápání pravdy a lásky. Proti autentickému rozumění pravdě a lásce zjevně stojí cynikové moci a technokraté manipulace, kteří se v posledku neohlíží na nic (jen na své prebendy), natož na „nějakou“ pravdu a lásku. Položme si tedy otázku, jakou roli hrála láska a pravda u T. G. Masaryka.

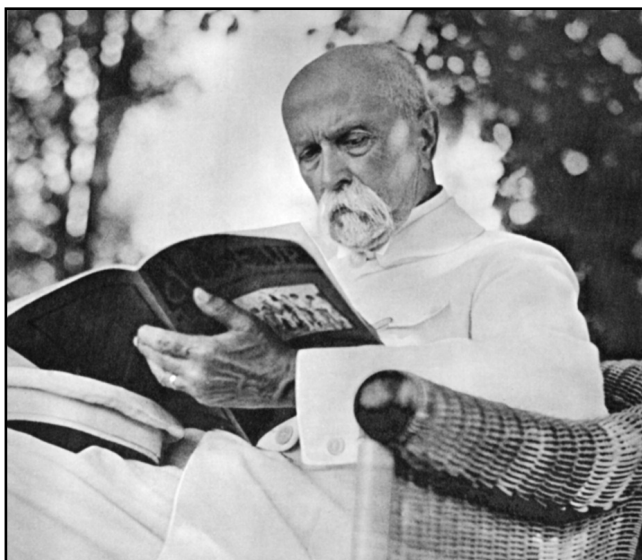
Masaryk hodně vycházel z Platóna: pravdy se domůže filozof po dlouhém úsilí, všemožném bádání a učení. Tehdy se může dotknout skutečné moudrosti a pravdy. Takto i soudobí vládcí a politici mají nejdříve nabrat co nejvíce ze studnic vědění a dobrat se skutečného poznání, než vstoupí do politiky. Moudří muži zkušení životem již tolik nepřemýšlí, jak se neoprávněně obohatit, získat opevněné vily doma i v zahraničí. Ti, kteří usilují na své cestě životem o pravdu, těm nemá jít ani tak o vnější zisky (hrabat jen pro sebe), nýbrž o to, aby celá obec kvetla, vzkvétal národ, a aby se tak zvyšovala celková kvalita života všech občanů ve státě.

Skutečně moudrým a opravdovým nejde o koryta, kde by jak prasátka tyli na úkor ostatních, zaštitění úřednicko-partajnickou kleptokracií spějící k finanční oligarchii (plutokracii). Pravdu všude a ve všem dosahovat, kultivovat národní bytí – o to má jít především skutečným politikům; a ne jen myslet na vnější projevy bohatství a sebohacování.

Lehce nazřeme, že člověk nemusí být ani filozof, a přece podle Masaryka může usilovat ve svém celkovém snažení o život v pravdě, o život vyjasněný pohybem na cestě pravdy. Každý přece ve svém nitru cítí, jestli v určitém

okamžiku jedná správně a spravedlivě, jestli bere ohled na pravdu, anebo jestli se pravdě a správnosti zpronevřuje. Kdo má jen trochu probuzené nitro a hlubší rozum, může „čerpat ze zdroje vlastního nitra a rozumu“, jak o sobě psal Masaryk. Poznávat *sebe sama* je ovšem těžké – ale jen zde se může otevřít hlas svědomí, který člověka vede k sebeuskutečnění a pohybu po správné stezce života.

Někdy je třeba si odpočinout od politické vřavy a jiného společenského shonu, být s to se na sebe podívat *kriticky*, třeba se i na čas izolovat, aby člověk byl schopen ze sebe shodit masky a nejružnější převleky. Někdy je s nimi tak ztotožněný, že už je v jejich vleku a ani nevnímá, že má nějakou vlastní osobnost a existenci, je-li s to vůbec vnímat

Masarykův lid

druhé a bližní. A je-li takový jednotlivec ve vleku dějů a událostí, bloudí, často dělá chyby, jichž je pak pozdě litovat. K pravdě je tedy třeba jít u Masaryka i procházením *samotou* a tak posilovat zas svěží kritický pohled na sebe sama i na vnější skutečnost. Jít po ježíškovsku třeba i do pouště – neboť, jak psal Masaryk, „samota vůbec sílí myšlení“ (rukopisné poznámky k noetice, Archiv TGM, složka MA 6/31). Naše existence se může nacházet a objevovat jen v samotě, náhle se může zjevit niterný obraz sebe sama a my se v určitém obratu (Řekové tomu říkali *metanoia*) přimkneme k tomu pravému a opravdovému bytí. Samota patří k dialektice života a jen skrze ni se můžeme dotýkat pravdy žití. V tomto životě jde také Masarykovi kierkegaardovsky „o existenci“, o to, abychom se učili žít v pravdě.

Otázka po pravdě je Masarykovi samozřejmě také otázkou po správném a jistém poznání. O logiku a vědecké poznání je třeba se vždy opírat. Správně myslet učil již Sokrates a Platon v odporu k sofistům. Proti všemu ne-

správnému a nepravdivému lze vyrukovat pouze s dobře rozvinutým myšlením, s řečí, která se stává mluvou samého bytí, neboť je s to se naladit na jeho pravdu. Pravda, ač se skrývá, může se nám dávat, dít se v nás jako v obdarovaných touto pravdou – když se stáváme místem pravdy, okamžikem pro její zjevování. O to je třeba neúsilně usilovat a otevírat svou mysl, své nitro a myslící probuzeně já tak, aby zároveň *souznělo* se samým zdrojem bytí.

To, že dopátrávat se pravdy je „velmi složité“, to věděl i Masaryk. Ač je to složité a „pravd“ je mnoho, přesto se vyplácí jít za ryzí pravdou, hledat ji, bojovat za ni. Člověka tento pohyb nejen oblažuje, ale přináší mu i skutečné poznání. Masaryk proto uvažuje: „Hledat pravdy znamená myslit, poznávat, a nakonec i vědět.“ (Masarykova poznámka ke *Konkrétní logice* z roku 1926). Hledání pravdy je do jisté míry i mravní záležitostí: mít odvahu jít za pravdou a vydržet v postoji pravdy. Právě Sokrates, kterého si Masaryk všímá, spojoval moudrost a poznání s mravností. Masaryk může psát: „Sokrates byl první mučedník, Hus byl poslední. A právě Hus pochopil, co pravda znamená pro celý život: pravdy máme hledat, máme ji slyšet a jí se učit; pravdu máme milovat, pravdu držet a máme ji bránit až do smrti. Mluví se právem o intelektuální poctivosti, čistotě apod.“ Pokorně a vytrvale je třeba jít filosofickou a vědeckou cestou, iracionalismus romantiky a mysticismu

Masaryka příliš nepřítahoval. V tomto smyslu si Masaryk vážil Kantova kriticismu, který ho stavěl i proti staré teologii a metafyzice.

Zdroj bytí měl u Masaryka charakter boží prozřetelnosti, a proto i pravda je chápána vzhledem k tomuto zdroji. Bůh je pro Masaryka silou fungující v rámci jeho racionálního teizmu. Bez boží prozřetelnosti promlouvající vesmírem je svět pro Masaryka nesmyslný. S božským bytostným řádem je tedy bytostně spjat i řád pravdy, který promlouvá skrze naše nitro, skrze probuzený hlas svědomí. Řád provládající veškerenstvím utváří i pravdivý řád našeho světa, na nějž je třeba se naladit a tak ho vyjadřovat. Správně naladěný myslitel posléze může otevírat svým rozumem pravdu o světě a životě, smysluplnou pravdu o člověku v jeho zasaženosti do celku světa. Skutečný myslitel jako umělec je s to skutečně, tj. pravdivě postřehovat věci, oba mají „geniální nazíravost“. S takovou láskou se myslitel i umělec dívá „do všech věcí“ (*O studiu děl básnických*).

V celém kosmu existuje tedy podle Masaryka určitý řád a prokmitává jím smysl. Proto je možno také synergicky spolupracovat s prozřetelnou (božskou) silou bytí, ladit se na ni a spolupracovat s ní. Odtud se napájel Masarykův duchovní humanismus, který je vpsledku nesen láskou. Jde zajisté o spinozovskou rozumovou lásku k bohu a veškerenstvu, v níž bůh miluje sám sebe. Jen ze zúčastněné a vášnivé lásky bytostně zasažené v řádu kosmu vzniká pravdivé poznání a vědění. Taková láska miluje nekonečno, je láskou k věčnosti, je vůlí k pravdě bytí. Odtud se může linout i konkrétní etická „láska k bližnímu“, na čemž Masaryk dokonce zakládá celé své pojetí demokracie a politiky. Z láskyplného poznání lidí a světa pak může vzejít i opravdová chuť „bližnímu pomáhat“ (jako u J. A. Komenského). Odtud může vzházet i skutečná tolerance (ve fungující demokracii), masarykovská odvaha „nelhat a nekrást“.

Masarykův realizmus je tímto způsobem pravdivý a tvůrčí, schopen láskyplně vyzít ze života jeho pravdu.

Odtud může vzejít jasnost, pravdivost a souladnost díla, s níž skutečný tvůrce (myslitel a básník) s láskou postřehuje svět, odkrývá jeho pravdu a jeho neskrýtosť, vede svůj národ k prosvětlené (vědoucí) budoucnosti. Odtud může vzejít i bezvýhradná vydanost do moci pravdy ve vášnivém aktu odevzdanosti pravdě (bytí), jež se pak myslitelovi dává. S láskou k pravdě povstává opravdická filozofie. Filozoficky pravdivé a láskyplné poznání konečně může být „tím nejlepším vystižením světa“. Filozofie, věda a básnění Masarykovi „úzce souvisí“. Básník, filozof, státník má za předmět celý svět, je s to v láskyplném naladění vyjadřovat jeho pravdu a krásu, otevírat se tajemství bytí.

I o Masarykovi lze tedy hovořit jako o „pravdo-láskaři“ života, který ve spojení pravdy a lásky šel svou cestou. Na své cestě mohl poznat sám sebe, poznávat i pravdu o světě a době, v níž žil. Skutečně filozofující se totiž snaží pohybovat se autenticky k ryzosti pochopení své stezky, jež mu byla dána. S myšlenkovou silou je pak třeba si razit cestu k pravdě ryzího bytí, otevírat se láskyplnému (humanistickému) směru svého výkonu. Na cestě myšlení lze kráčet masarykovsky jako služebník světla, přemýšlet nad duchovní obnovou světa a civilizace.

Jiří Olšovský

Masarykův lid

V devadesátých letech minulého století po pádu komunistické totality proběhlo několik konferencí pod hlavičkou Evropského hnutí v České republice a pod záštitou Karlovy univerzity v Praze a Masarykovy univerzity v Brně. Tematicky byly zaměřené na „Evropské hodnoty demokracie a výchovy po zkušenostech s totalitním režimem“. Na jejich uskutečnění spolupracovaly demokratické organizace: Český svaz bojovníků za svobodu, Česká obec sokolská, Demokratický klub, Junák – svaz skautů a skautek, Klub Milady Horákové, Konfederace politických vězňů, Masarykova společnost, Muzeum třetího odboje, Výbor Oni byli první, Společnost Edvarda Beneše, Společnost Národního muzea, Svaz Pracovních technických praporů, Svaz učitelů a školských pracovníků postižených z politických důvodů a Unie Komenius.

Druhá z těchto konferencí se uskutečnila ve dnech 7. a 8. září 1995 na Masarykově univerzitě v Brně. Ze Sborníku této konference vybíráme stat' dr. Zory Dvořákové: Analýza odporu demokratické veřejnosti proti totalitě (1968-1989). Ačkoliv od té doby uplynulo šestnáct let, konstatování zde učiněná jsou ve své podstatě stále aktuální.

ANALÝZA ODPORU DEMOKRATICKÉ VEŘEJNOSTI PROTI TOTALITĚ (1968-1989)

Téma, jímž se chci zabývat, je doslova polem neoraným, neobděláným, o němž, ač je to naše nedávná minulost, můžeme říci jen několik nepřesných charakteristik, jejichž vyznění závisí na úhlu pohledu, z něhož se na toto téma díváme. Jde o to, abychom si vyjasnili, jak vypadal odpor demokratické veřejnosti proti totalitě v letech 1968-1989. Důkladná analýza zatím chybí, a proto vše, co je o tom řečeno, se okamžitě stává předmětem diskuse.

Hned v úvodu bych chtěla poukázat na nepříliš vhodné užití termínu demokratická veřejnost. Je totiž otázka, na základě jakých projevů můžeme v tomto druhém dvacetiletí existence komunistické totality hovořit o demokratické veřejnosti. Jaké povědomí o demokracii v této době naše veřejnost ještě měla? Myslím si, že je přesnější a vhodnější hovořit o odporu části naší veřejnosti nekomunisticky orientované. Avšak i termín odpor navozuje řadu otázek – jaké projevy jednání můžeme pod tento termín zahrnout?

Než se začneme zamýšlet nad těmito otázkami, je třeba se zastavit u samotného roku 1968. Vývoj událostí od ledna do srpna jinak viděli ortodoxní komunisté, jinak ho vnímali reformní komunisté, jinak nekomunisté a jinak zjevné odpůrci režimu, což byli zejména bývalí političtí vězni z padesátých let. Dnes se nás snaží bývalí reformní komunisté přesvědčit, že to tenkrát byl vývoj směřující k demokracii. Ale tehdy s termínem demokracie vůbec neoperovali, pouze hovořili o demokratizačním procesu – a to je rozdíl. Pochopili příčiny stagnace a krize komunistického režimu. Chtěli ho

reformovat, avšak jen proto, aby překonal krizi, aby dál existoval a nikoliv, aby byl odstraněn a vystřídán plnohodnotnou demokracií. Jejich demokratizační snahy měly přesně vymezené mantinely, přičemž jim vůbec nepřišlo na mysl, že by mohly být překročeny.

Je však třeba říci, že nekomunistická část společnosti podléhala iluzi, že demokratizační vývoj bude pokračovat dál ve směru skutečné demokracie. Příliš si neuvědomovala ony (i pro reformní komunisty) nepřekročitelné limity. Reformní komunisté v rámci demokratizačního procesu chtěli vedení KSČ zcela vzít do vlastních rukou a nepochybně ponechat při životě určité demokratizační novinky, avšak to bylo vše. Chtěli sehrát roli osvícených vůdců, které vždy obyčejný lid

vítá, jestliže přicházejí po despotickém panovníkovi. Opakuji, že demokratizační směr reformních komunistů byl v dosavadním vývoji pozitivním posunem, ale se skutečnou demokracií to nemělo nic společného.

Nebudu se zdržovat tím, jak se dál události vyvinuly. Reformní komunisté vyloučení z KSČ se ocitli mezi perzekvovanými, byli zbaveni zaměstnání, museli se živit všelijak, mnozí utíkali do exilu. Když se pak někteří z nich sešli v disentu a v Chartě 77, normalizační režim na ně reagoval hystericky. Jako na něco, co mohlo podkopávat jeho pozici. Tak se stalo, že někteří z nich poznali i komunistické vězení.

Disent je třeba vidět v celé jeho složitosti, ať už se to týká jeho členstva, nebo jeho skutků. Disent měl cca 1800 členů různého názorového spektra (nicméně bývalí reformní komunisté, z dřívějších si blízcí osobně

Masarykova univerzita v Brně

Masarykův lid

i organizovaností v KSČ, měli tu posléze hlavní slovo); z tohoto důvodu se dnes hovoří o levicovém disentu. Vedle některých nestraníků a církevních osobností tu byli lidé i z okruhu StB, protože i v tomto případě se StB podařilo mít nad disentem kontrolu. Odtud pramenila k disentu nedůvěra, např. ze strany bývalých politických vězňů, kterým tyto skutečnosti byly známy. Tito lidé, kteří i po propuštění z vězení zůstávali na okraji společnosti a neměli co ztratit, se k disentu nepřidávali nikoliv ze strachu, ale z nedůvěry, která pramenila z politické minulosti bývalých reformních komunistů, kteří v prvním dvacetiletí totality oddaně KSČ sloužili a upevňovali její pozici.

Rovněž se vynořovaly pochybnosti nad některými projevy Charty 77, které sice byly normalizátory chápány jako protirežimní, avšak když si je analyzujeme, ukazuje se, že tu byla neustálá snaha bývalých reformních komunistů, aby je panující moc vzala na vědomí a zahájila s nimi dialog. Aby je uznala, navázala s nimi kontakt a posléze přijala jejich účast na výkonu vlády. Bývalí reformní komunisté v dnešní zemi musí vládnout.

V případě disentu je nutné důsledně odlišovat tuto levicovou část od disentu jako celku. Je třeba pečlivě diferencovat, a to v jakémkoliv směru. Proto nelze souhlasit se zjednodušeným hlediskem bývalých reformních komunistů, kteří zdůrazňují, že tu byl pouze opoziční dissent a pak už jen kolaborantská většina národa, z níž se později vylíhla tzv. šedá zóna. Je v tom možno odhalit i rys občanského pohrdání – levicový dissent je elita, zatímco šedá zóna je jenom průměrný občan.

Když se pak po listopadu ukázalo, že prohlášení, analýzy a projevy Charty 77 široké veřejnosti nebyly nijak příliš známy – pokud nesledovala vysílání zahraničních exilových stanic – a posléze, když si část disentu dešifrovala jako levicovou a tedy neprojevala vůči ní uznání a oddanost, dostavilo se u bývalých reformních komunistů rozčarování nad nevděčnou českou společností. Z toho pramení nynější pochybnosti o ukřivdnosti, ale i pohrdání nad takovými občany.

Situace je však ještě složitější, než jak bylo dosud řečeno. Bývalí reformní komunisté ve snaze umenšit svůj podíl na neblahém čtyřicetiletém vývoji naší země, přicházejí s výrokem: „Vinni jsme byli všichni.“ Avšak to už se dostáváme na pozici kolektivní viny, což je neodůvodnitelné a nesmyslné. Na základě jakých argumentů bychom mohli tohle dokazovat v prvním dvacetiletí totality vězňům v jáchymovských lágrech, zemědělcům vyhnáným z jejich usadlostí, studentům vyhozeným ze škol, živnostníkům zbaveným jejich živností atd. každý jedinec měl a má možnost volby, ať je režim jakýkoliv. Každý jedinec má svou vlastní osobní zodpovědnost, proto na každý případ (ať s komunisty či nekomunisty) musíme volit hledisko individuálního posouzení. Věcnost a střídmost jsou nezbytnými předpoklady.

Není na místě si o naší společnosti dělat iluze ani v prvním ani v druhém dvacetiletí existence totality, avšak ani není na místě o ní zjednodušeně říkat, že byla kolaborantská. Základním projevem všech lidí, ocitnou-li se

v nebezpečí, v kritické situaci, je snaha přežít. A proto, aby bez velkých pohrom přežili, i když se názorově s totalitou neztotožňují, nebudou provokovat a budou co nejméně nápadní. Takhle se u nás chovalo velmi mnoho lidí. Ale tohle přece ještě nelze označit za kolaborantství. To začíná až ve chvíli aktivní, iniciativní účasti na projevech totalitního režimu.

Měli bychom se například zamyslet nad skutečností, že v listopadových dnech 1989 tu vystoupily statisíce mladých lidí, kteří nepoznali nic jiného než komunistické školství a nyní jasně a stručně dokázali formulovat svůj nekomunistický postoj. Potvrdilo se, že se za totality v soukromí hovořilo jinak než na veřejnosti, že mnohdy to byli spíš dědové (než otcové v produktivním věku), kteří svým vnukům dokázali zprostředkovat to, co režim před nimi tajil či zkresloval.

Velkou a pozitivní roli sehráli naprosto bezejmenní, kteří ve svém okruhu svými nekomunistickými názory dokázali ovlivňovat druhé. V soukromých knihovnách stále byly k dispozici knihy, které, protože byly na indexu, se půjčovaly a četly. Svou roli sehrávala měnící se mezinárodní situace, příliv informací a celková degenerace komunistického systému. Nepodceňovala bych působení takových lidí, jako byli např. kněží, kteří při setkání s věřícími mohli říci velmi mnoho, někteří spisovatelé, kteří třeba volbou historických námětů se mohli podílet na formování myšlenkového obzoru druhých lidí. Ocenila bych veřejné vystupování některých umělců, práci a postoje některých odborníků a vědců, někdejších skautů, či sokolů, kteří ve styku s mladými lidmi nezapírali své skautství a sokolství. Náš člověk se naučil číst mezi řádky, kličkovat a obejít stupidní komunistické příkazy a tím nenápadně režim nahlodávat.

Takovéto případy, a bylo jich nesčetné množství, je třeba teprve zjistit a zaznamenat. Bylo to drobné nenápadné každodenní působení – jako když kapky vody prohlubují kámen. Jestliže tuto skutečnost nevezmeme v potaz, pak nepochopíme, co se to tady v listopadu 1989 stalo. Původní scénář listopadového převratu měl jinou podobu, než jak nakonec vše dopadlo. Moc měla být z části předána do rukou osmašedesátníkům, ale posléze se tak nestalo. Na zásadní proměnu původního scénáře zdaleka neměl hlavní vliv levicový dissent, jak se zpočátku mohlo zdát, ale mnohem spíše to byly statisíce tzv. šedé zóny, které vyšly do ulic. Dnes se levicový dissent považuje za první garnituru listopadové revoluce odstraněné šedou zónou. Konstatuje, že jeho humanismus a idealismus vystřídala mocenskost a přizemnost. Ale příčiny tohoto vývoje kotví v minulosti a jsou mnohem hlubší a složitější.

Tímto referátem jsem jen letmo upozornila na složitost vytyčeného tématu. Čeká na nás mnoho analytické práce. Je jí třeba k odstranění mýtů, jež se kolem naší nedávné minulosti vyvojily, a zejména k ujasnění si jak postupovat při vyrovnávání se s důsledky totality.

Zora Dvořáková

Naší veřejnosti je Ota Rambousek známý jako příslušník třetího odboje, jako velmi výkonný agent–chodec, pak politický vězeň, v roce 1968 spoluzakladatel K 231, který vedl jeho dokumentační komisi a podařilo se mu podstatnou část této dokumentace dostat na Západ, kam sám v srpnu 1968 uprchl. Je autorem několika knížek zachycujících problematiku třetího odboje. O svých vlastních osudech vypověděl pro knihu Svědectví, kterou uspořádala Ludmila Vrkočová v roce 2007. Ota Rambousek zemřel v Praze 3. 6. 2010.

OTA RAMBOUSEK O SOBĚ

Já jsem se narodil jako Pražák, dítě první republiky, pocházím z rodiny legionáře, to mělo vliv na celé moje mládí. Chodil jsem samozřejmě do Sokola, no a samozřejmě už podvědomě jako dítě, když jsem viděl komunistické průvody a akce, tak to nebylo nic takového, co bych obdivoval. I když jsem pocházel z velmi chudé rodiny, nikdy mi nepřišlo a celé naší rodině, že bychom příslušeli teda přímo ke komunistické straně. Mně bylo patnáct a půl roku, když začala válka, čili mi scházelo pár let k tomu, abych aktivně zasáhl do druhého odboje skutečně, a samozřejmě nešel jsem dál studovat. Můj otec byl drobný klempíř a instalatér, a tak jsem se vymluvil na to, abych nemusel do té školy – já převezmu živnost, a tím se stalo, že jsem se začal v roce 38 učit instalatérem. Což jsem se vyučil v roce 41 a to mělo ovšem zas další tragický následek pro mě, že jsem jako příslušník černého řemesla v roce 42 byl totálně nasazen a zahrán do Berlína, kde jsem dělal plných 26 měsíců, než jsem utekl z denně bombardovaného Berlína v roce 44 a zásahem protekce vlivných přátel jsem byl na údajnou srdeční vadu vyreklamován z Říše. Jinak nebyla žádná možnost. A byl jsem nasazen do ateliérů na Barrandov, tehdejší Pragfilm, kde jsem dělal celý rok jako osvětlovač.

Ovšem v té době současně, když jsem přišel, stal jsem se členem ilegální organizace sokolské, kterou vedl blízký přítel mého otce, major František Hájek, byla to ilegální organizace František, a s tou jsme potom 5. května šli na rozhlas. Já jsem byl jeden z lidí, který se dostali střechou toho vedlejšího baráčku do budovy rozhlasu, prodělali jsme celý boj, za to jsem byl potom ve 22 letech vyznamenán československou medailí „Za chrabrost“, takže jsem chytil ještě takový ten úplný konec druhého odboje. Samozřejmě když boj o rozhlas asi tak v pět hodin odpoledne 5. května skončil, tak jsme přešli na velitelství ke generálu Kutlvašrovi, kde jsem se stal jakousi spojkou, a 11. května, když boj definitivně skončil, tak jsem odešel a šel jsem nazpátek na Barrandov, ne už do filmových ateliérů, ale přešel jsem do zpravodajského filmu.

Pochopitelně zase vlivem tehdejší politické situace, kdy jsme měli Národní frontu čtyř stran, to, že jsem

komunistou nikdy být nechtěl, sociální demokrati byli pro mě také jaksi příliš doleva, ve víře jsem byl vlažný, tak mi nezbývali než národní socialisté, a protože já vždycky dělám všechno naplno, takže jsem byl dost jako aktivní a tím se stalo, že jsem se stal členem výboru za národní socialisty v závodním výboru zpravodajského filmu. To mělo za následek, že 25. února jsem byl na hodinu propuštěn, a když potom komunistická strana ovšem viděla ty potíže toho bezhlavého vyhazování, tak některé lidi, kteří nezaujímal žádná důležitá místa, vzali zpět. Protože já jsem v té době dělal asistenta kamery, tak jsem byl 1. dubna 48 pro zásluhy v revoluci také přijat zpět.

To ovšem nezměnilo moje přesvědčení. Já jsem v té době už byl ženatý a měl jsem asi jedenapůlročního syna, ale tenkrát panovalo všeobecné přesvědčení, že to tak zůstat nemůže, že dojde k dalšímu střetnutí, a já jsem tentokrát rozhodně nechtěl zůstat na té špatné straně. A byl jsem teda rozhodnut, že odejdu do exilu. To se stalo 25. června 48, kdy jsem přešel pod Domažlicema na německou stranu a prodělal jsem GT Schule, první prostě uprchlický tábor, jako drobný, neznámý kluk. A potom se mi stalo takovou šťastnou náhodou – nebo nešťastnou náhodou, což utvářelo můj pozdější život –, že si mě vytipoval tipář pro tajnou službu a nabídl mi, zda bych nechtěl pro tajnou službu pracovat. No já jsem to samozřejmě přijal, protože jsem nechtěl zajedno z Evropy a za druhé jsem chtěl přiložit tak nějak polínko k tomu vohýnku. Takže jsem začal dělat pro bývalého poslance demokratické strany pro Slováky, pro dr. Zibrína, krycí jméno dr. Zeman, a začal jsem pro něj chodit přes hranice. To bylo později, to bylo až v roce 49. První cestu jsem ovšem udělal v roce 48 na Vánoce a přišel jsem o pár hodin později domů, to znamená o Štědrém dnu ráno, když 23. večer zatkli moje rodiče a vyplundrovali celý byt. Státní bezpečnost zasáhla, protože jsem poslal kamaráda, který šel přede mnou, k mým rodičům, protože on nebyl Pražák a nevyznal se. Dal jsem mu klíče od domu, ale nějak se to prozradilo. Tak jsem musel hledat sám příštěší asi jeden nebo dva dny a na Štěpána už jsem

Masarykův lid

se zase vracel do Německa. To ještě byla taková první živelná cesta pro jakéhosi Američana jménem Nelson, který dělal ve Schwebischgmündu, pracoval pro americkou tajnou službu, no a teprve potom v dubnu 49 jsem byl získán pro skupinu dr. Zibrína.

Pro tu jsem dělal prakticky tři cesty, a když se potom ukázalo, že si dr. Zibrín počíná lehkomyšlně – o čemž já jsem tenkrát nevěděl –, že má prostě vysokou ztrátovost, a byly tam ještě nějaké nejasnosti, byl dr. Zibrín prakticky propuštěn z těchto služeb a vyemigroval do Spojených států. A já jsem přišel ke skupině Drbohlav, Václavík a hlavně dneska generál Bogataj a dělal jsem další cesty, čili já mám celkem sedm cest krát dvě, čtrnáct ilegálních přechodů přes hranice.

Bohužel my jsme vypracovávali takovou cestu, která by ušetřila riskantní cestu poslům a kdy by se zprávy dopravovaly cestou s mnohem menším rizikem. Vypracovali jsme prakticky cestu na mezinárodních rychlících ve vagonech. Když jsem byl hotov, bohužel, tak protože jsem byl od samého začátku vlastně ve skupině Bogataj, když jsem převzal tu skupinu, o které jsem nic nevěděl, tak se ukázalo, že jeden z těch hlavních činitelů byl vlastně dablér, který pracoval současně pro plzeňskou Státní bezpečnost. Tak když jsem potom při poslední cestě v listopadu musel prostě oznámit, že už nepřijdu, a předat heslo, tak jsem byl prakticky zatčen. Ne na hranicích, ale přímo za stolem, v malém domečku tady toho konfidenta, který je už dneska mrtvý, v Černošíně u Stříbra, a pochopitelně byl jsem vyšetřován, vyšetřovali mě od soboty ráno až do pondělí odpoledne v jednom kuse 54 hodin a ty protokoly prakticky byly skončeny z jedné vody načisto, jak se říká, se vším všudy, a 7. prosince jsem přišel ke státnímu soudu na Pankrác, kde jsem čekal na soud, a ten soud proběhl 25. až 27. prosince. Byly to tři dny, právě těsně před procesem Horákové, no a což je ironie zase šťastného osudu, díky mému třídnímu původu, zachovalosti, boji proti Němcům byl mi navrhovaný trest smrti, na který byly čtyři paragrafy, s použitím paragrafu 113, změněn na doživotí. O tom, že to viselo na vlásku, svědčí to, že nás bylo čtrnáct a druhý dostal třicet let, třetí, žena, dostala 25 let. Pochopitelně v té době byl náš názor: rok nebo doživotí je jedno, hlavně že se zachráníte, protože byla všeobecná představa, že dojde k válce. Což pak došlo ke studené, no a dostal jsem doživotí a seděl jsem bezmála 15 let, až do roku 64. Byl jsem pořád v pevných věznicích jako „agent pro přímý styk“, aby byl vyloučen styk s civily případnými. Prošel jsem věznicí Pankrác, Ostrava, devět let v Leopoldově, potom zase Pankrác, Valdice a v dubnu 64 jsem byl propuštěn na podmínku sedmi let. A šel jsem dělat řemeslo, údržbáře instalatéra.

A v roce 68, když jsem byl ještě v podmínce, tak jsme v našem bytě založili K 231, sdružení bývalých politických vězňů, které bylo ustaveno 31. března 68. Celá

ta naše činnost pochopitelně, my jsme neměli takovou nějakou iluzi o tom, že se to nějak příliš zdemokratizuje, my jsme se soustředili na to, abysme tak nějak vrazili nohu do těch dveří té demokratizace, a za tu dobu jsme ukázali, čeho jsou komunisté schopni, co s námi dělali a tak dále. Celá ta činnost K 231, jak se dalo předpokládat, trvala asi 158 dní, protože 5. září nás dekretem rozeznali, že to není dále potřeba. Právně K 231 vůbec neexistovalo, protože my jsme ještě nebyli ustaveni, to byl takový začarovaný kruh. Protože na jedné straně ministerstvo vnitra, aby nás nemuselo schválit, spolkový odbor, tak nám neustále vracel s připomínkami stanovy, a na druhé straně zase Národní fronta – což byla podmínka, abysme se stali členem Národní fronty – nás nechtěla přijmout, dokud nebudeme mít stanovy. To se táhlo až do toho září, kdy prostě výnos ministra vnitra zněl, že není činnost K 231 dále potřeba, protože bude ustavena ústřední rehabilitační komise, která převezme práci nebo starosti.

My jsme to už věděli, já jsem od 21. srpna ovšem byl v ilegalitě, já už jsem doma nebyl. Ještě v noci mě v jednu hodinu zavolal kolega, že nás obsazují Rusové, vzali jsme auto, jeli jsme na Karlovo náměstí do ústředního sekretariátu, kam jsem měl jeden z pěti klíčů, otevřeli jsme, já jsem sebral do dvou kufrů to, za co jsem zodpovídal dokumentační komisi, čili to znamená všechny dokumenty, ukryli jsme je a jeli jsme ještě v noci na hranice. Celá země spala, neměla ani tušení a my ráno v pět, šest hodin jsme byli v Nové Bystřici za Jindřichovým Hradcem. Samozřejmě nás zadrželi pohraničníci a teď to trvalo tak nějak do těch desíti hodin a vrátili jsme se do Prahy. Já jsem zoufale hledal jaksi cestu, protože není pravda, že dokument dostal každý, já jsem prostě byl taková příliš silná káva, Rambousek, že ano. Nedostal jsem ani doložku, nedostal jsem ani do občanského průkazu, co bylo třeba, takže nakonec jsem utekl. A byl to kolega kněz, který řekl: „Ty musíš ven“ a dal mi svoji občanskou legitimaci s doložkou do socialistických států, to byla jediná záchrana. Odborníci, restaurátoři, ji znamenitě přebudovali, dali jsme do toho moji fotografii, a tak jsme se dali složitou cestou přes Maďarsko do Jugoslávie. V Bělehradě jsme vystoupili, protože jsme měli jízdenky do Sofie, a obrátili jsme se na druhou stranu, na italskou hranici, a tam jsme přešli do Itálie.

Já jsem ovšem zapomněl dodat, že mezitím v roce 65 jsem se znovu oženil, protože moje první manželka snad pod tlakem Státní bezpečnosti se někdy v roce 52 se mnou rozvedla a žádala o adopci syna, k čemuž našťastí nakonec nedošlo, takže se svou druhou ženou jsem potom 5. října 68 překročil jugoslávsko-italské hranice, kde mi samozřejmě byl velmi snadno z americké strany poskytnut azyl, a v prosinci 68 jsme přiletěli do New Yorku. No a tam jsem v začátku dělal pochopitelně řemeslo, údržbáře v domech, potom ve velkých mrakodrapech, kde je celý tým, odbor teda lidí, údržbářů, kteří se starají

Masarykův lid

o ty věci, a nakonec jsem začal dělat asi posledních třináct let v nemocnici v ústředním zásobování až do doby, kdy jsem šel do důchodu.

Samozřejmě jsem se mezitím stal členem Rady svobodného Československa, psal jsem články, na co moje schopnosti stačily. Já jsem se neustále pokládal za někoho, kdo má povinnost pokračovat v boji proti režimu, který byl pořád u nás doma.

Když potom 17. listopadu vypukla revoluce, rodila se jakási demokracie znovu, nechtěl jsem odejet hned na

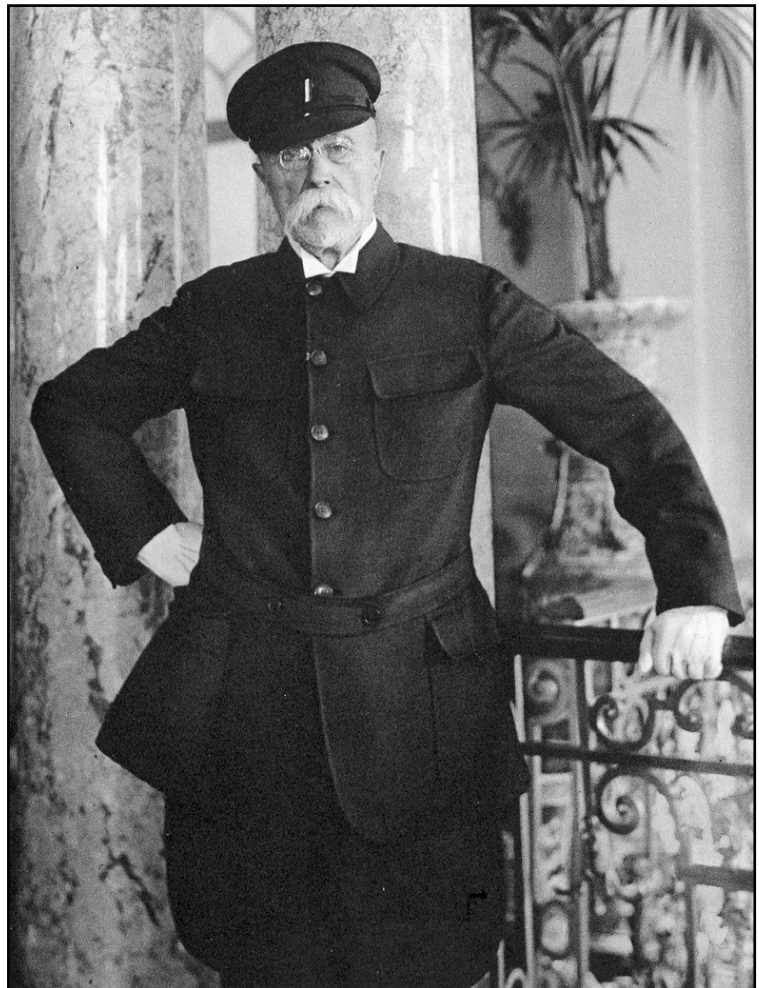
Vánoce, ale 6. ledna jsem se objevil v Praze a od té doby – tam jsem byl tři měsíce, pak jsem tu byl ještě další tři měsíce ten první rok, na podzim – pravidelně přijíždím vždycky aspoň na tři měsíce, protože bohužel jsem vázán tím, že manželka, která je o jedenáct let mladší, má stále ještě povinnost, aby získala důchod, ještě pořád musí dělat. Což doufáme, že bude už jenom jeden rok a potom že se asi přestěhujeme do Prahy.

Klinický psycholog dr. Aleš Kolářský ve své úvaze o „kořenech naší civilizace“ hledá cestu k demokracii a zjišťuje, že školou demokracie je i po duchovní stránce Masarykova humanita. Čili Masaryk opět inspirující.

DÁVNÉ „KOŘENY NAŠÍ CIVILIZACE“ A DEMOKRACIE

I když myslet bolí a i moderní člověk se proto nezdá rád přimknout ke hnutí, které ho nenutí příliš se namáhat myšlením, slepá víra už dnes člověka neuspokojuje. Středověké „credo quia absurdum“ (věřím právě proto, že to odporuje rozumu) už dávno nemůže být sjednocující vírou společnosti. Podle Masaryka trpí moderní člověk rozparem víry a kritického vědění. **Svědění mu nedovoluje** přijmout zázrak pojatý jako zákaz hledat přirozená vysvětlení zdánlivě nadpřirozeného, ve skutečnosti jen krajně nepravděpodobného úkazu. Také pravda byla Masarykovou vysokou hodnotou. Řekl, že co nemůže přijmout rozumem, nemůže přijmout ani vírou. To nebyla nepokornost titanisty. Právě naopak. Úcta (reverentia) k dobru ve světě proň znamenala povinnost kritického zvažování, co k němu nejvíce přispívá a co tedy máme podporovat. To je praktické stanovisko humanity. Každý občan má v demokracii zodpovědnost za dobro ve státě. TGM říkal, že žijeme v době přechodné od teokracie k demokracii. (Teokracie je diktatura kódovaná např. jako vláda z boží milosti.)

I při víře ve vyšší smysl lidské existence měl tedy TGM současně maximální respekt k novým poznatkům zvláště o člověku a společnosti. Dnes tu takové nové poznatky jsou. Zvažujme je tedy v porovnání s „kořeny naší civilizace“.

Masarykův lid

Český rozhlas 6 nám v rámci hledání těchto „kořenů“ ústy p. dr. Chadimy už podruhé sdělil, že lidská duše má tři složky: **chtíč, vůli a rozum**. Tato teze může být teologickou resp. metafyzickou, ale pak jde o dogma a na tom demokracie nemůže být postavena. A má-li to být teze vědecká a jako taková tedy vyvratitelná, podléhající veřejné kritice, pak nutno říci, že nové poznatky ji odporují. Takto by se k tomu musel postavit i TGM, protože by respektoval nové poznatky o člověku, které dnes přináší evoluční psychologie, podle níž je v lidské přirozenosti i vložka k altruismu, kterou ostatně už sám TGM vytyčil. Doktoru Chadimovi tedy namítám, že výčet složek lidské duše jím uváděný nemůže být úplný, když altruismus nelze řadit k žádnému z nich.

A nejde jen o altruismus. Když už je řeč o chtíči, uvedme, že také představy o sexualitě se vlivem výzkumu mění. Biologicky znamená sexualita nejen „chtíč“, tj. genitalitu, ale i cit lásky, pudovou potřebu věrnosti alespoň v období akutního zamilování, maximalizaci altruismu vůči milované(mu) a také ženinu cudnost. Nepřímý důkaz vrozeného sexuálního původu estetické hodnoty ženské cudnosti byl již psychologickou sexologií podán (autor, 2010 na pražském zasedání International Academy of Sex Research). I při krátkodobém párování působí výběrovost, je nějaké dvoření a tedy i cudnost. Hle, co všechno dobré a žádoucí tedy umí samotná sexualita a jak především ona sama pomáhá kontrolovat, usměrňovat genitalitu, chtíč, „tělo, svět, ďábla“! Však také jasnouhýbivý Shakespeare hovoří v souvislosti s bezděčným (pudovým) chováním člověka o božství v nás.

Podobně jako o sexualitě lze nově uvažovat i o agresivitě. Naštěstí existují také instinktivní, pudové regulátory, inhibitory (tlumiče) agresivity. Kdyby jich nebylo, samotná vůle a rozum by dobré lidské soužití v přirozených malých skupinách nezajistily. (Vůle a rozum jsou spíše potřebné při zajišťování soužití celých tříd, národů a civilizací. Pro toto soužití nás evoluce bohužel nemohla vybavit.)

Tyto příklady ukazují, že existují rozhodující myšlenkové výhybky od úvah o „přemáhání ďábla“, jenže ty výhybky jsou typicky nastaveny pořád dál právě k těm pohádkám o ďáblovi. Důkaz je následující. O proceptivitě (tj. o vrozených sexuálních vlohách k námluvám a svůdnosti, na nichž je genitalita v dospělosti závislá) se neví, resp. tisíciletá ideologie tlačí psychologii k jejich ignorování jako evolučně vzniklých preferencí. Toto evoluční hledisko je přitom potřebné k poznání pudových předpokladů běžné morálky i k porozumění lidem, kteří se od této morálky odchyľují. Dr. Chadima řekne, že ti druzí jsou v zajetí ďábla, a psychologie vězněná tímto paradigmatickým (myšlenkovým vzorem) řekne místo toho „thanatos“, „emoční nezralost“ nebo zvolí jiná slova také znamenající nedokonalost, „nízkost“. Zdroj a smysl takových slov je však stále týž. Představa podléhání ďáblu byla rozvojem psychiatrie vytlačena z oboru psychóz, ale přežívá v paradigmatu, které určuje úvahy o nepsychotických duševních poruchách a abnormitách. Zlo, ďábla nelze milovat a TGM řekl, že k dobrému poznání je třeba lásky. Dokud tedy budeme anomální lidi označovat hanlivě (např. jako „anetické“), nikdy jim nebudeme moci porozumět a pomoci. Idea ďábla napomáhá diskriminaci menšin a brání porozumět i normě.

Ale jde ještě o víc. Ideou ďábla se držíme „**kořenů naší civilizace**“, které **jsou stejně nedemokratické** jako leccos z toho, co dnes slyšíme o současném islámu. „Ďábel“ resp. víra v něj překáží lásce a je tedy nutné vadou také v politice. Vždyť ďábel je pravzor všeho, co se nelíbí utlačovatelům. Totality zobrazují své odpůrce tak, aby oni ďábla co nejvíce připomínali. To se táhne od středověku přes inkvizici a Stalinovy „nepřátele lidu“ a „imperialisty“ až k zobrazování Západu jako satana islámskými teokraty. S ďáblem to v demokratické politice prostě nejde, stejně jako to s ním nejde ve vědě. Proto bible bez kritiky nás v demokracii, o níž přece jde, nevyškolí. Tou kritikou a tedy školou demokracie je – právě i po duchovní stránce – Masarykova humanita.

Aleš Kolářský

Veškerá teorie vzdělanosti by dnes byla, poměřována tím, jak se v evropské tradici od antiky chápalo vzdělávání člověka, a v domyslení Adornova kritického programu, „teorií nevzdělanosti“.

Nevzdělaností není myšlena pouze prostá absence vzdělání, ani určitá forma nekultivovanosti, nýbrž dnes už velmi intenzivní zacházení s věděním zcela mimo sféru idey vzdělanosti. Nevzdělanost dnes není ani individuálním selháním, ani výsledkem chybné vzdělávací politiky. Nevzdělanost je osudem nás všech, protože je nutnou konsekvencí kapitalizace ducha.

Vídeň 1. května 2006

Konrad Paul Liessmann
(Z knihy Teorie nevzdělanosti)

AKTUALITY

Letošního léta byla široká veřejnost na celém světě šokována strašným masakrem, který se odehrál v poklidném a stabilizovaném Norsku. Akce jedince (nepochybně psychicky narušeného), který ji ideově zdůvodnil, přivodila smrt téměř 80 lidí. Kolem toho se vynořilo obrovské množství komentářů různě ideově a názorově zaměřených. Z této velké množiny vybíráme dva komentáře otištěné v Lidových novinách 27. 7. 2011 a 1. 8. 2011.

PRAVDA XENOFBNÍCH PATRIOTŮ

V reakci na úděsný masakr mladých lidí v Norsku si Terje B. Englund, norský novinář působící v Praze, kladě rétorickou otázku, zda pachatel masakru představuje osamělého patologického jedince čili výjimku, nebo zda jde o extremistický výron sílícího antiislamismu v jeho zemi. Tvrdí, že premiér i jeho sociálnědemokratičtí předchůdci uplatňují pragmatickou toleranci, a to ve společnosti, jež je otevřená vůči přistěhovalcům bez ohledu na náboženství nebo etnický původ – jediným požadavkem vlády je respekt k zákonům a liberální tradici. Odpovědí na krvavý pátek mu je výrok primátora z Osla „přimkneme se k našim 100 000 muslimům s ještě větší silou“, čili s ještě větší tolerancí (*Norsko navždy ztratilo svou nevinnost*, LN 25. 7.).

Tady ovšem něco nehráje. Jak víme, útok masového vraha měl zcela jinou logiku. Zločinec nestřílel muslimy, ale zaútočil na děti tradičního politického establishmentu právě kvůli oné „pragmatické toleranci“ neomezeného přistěhovalectví a nepovažoval zřejmě ve své nepochybně dementní mysli stávající muslimskou komunitu za cíl své nenávisti. Englund dobře ví, že se stala v posledních volbách tradicionalistická, ekonomicky liberální a sociální Strana pokroku s 24procentní podporou voličů druhou největší stranou v zemi hlavně proto, že chce zastavit další imigraci muslimů, kterých je ostatně v Norsku velice málo, pouhých 3,5 procenta. A že se takový trend objevuje v celé tradičně vůči cizincům velmi tolerantní a pohostinné Skandinávii, kde všude vyrostly silné strany „svobodných“, odmítající státní doktrínu multikulturalismu. Jak je to možné, když s výjimkou Nizozemska nepředstavují žádnou hrozbu?

Agresivní multikulturalismus

Začneme-li od Adama, musíme přiznat, že xenofobie čili podvědomá obava z cizinců je u lidského druhu zcela přirozená, to teprve evropský politický liberální vývoj umožnil povýšit sousedskou snášenlivost nejen na politickou doktrínu, ale i na cizince. Novodobá doktrína liberalismu považuje společnost za heterogenní a uznává politický diskurz nejruznějších zájmů a názorů právem za obohacující, protože směřuje nejruznější postoje, vytváří řečeno s von Hayekem spontánní řád, jehož se všichni svou účastí na vytvoření legitimní vlády podílejí. Dnešní multikulturalismus se však stal agresivní ideologií namířenou proti tradiční společenské soudržnosti (a jak ukázaly úniky z anglického ministerstva vnitra, mohlo jít i o záměrnou snahu

homogenní společnost rozbíjet), ale už samotným uznáním muslimské separace, výlučnosti a netolerance loajální společenský pluralismus přímo popírá. Ten předpokládá soudržnost, nikoli balkanizaci.

Není divu, že tolerantní a sociálně vysoce solidární skandinávská společnost trpí nejvíce. Jí tak známý biblický příklad Abrahámovy smlouvy, jenž jako host v cizí zemi přísahá, že bude projevovat hostitelské zemi přízeň a vděčnost, je ideology bezbřehé univerzální tolerance porušen. Abychom považovali cizince za vlastní, jako považujeme za vlastní i své občany, které neznáme, musíme předpokládat společnou vzájemnost nebo přinejmenším náboženskou neutralitu, jak to vidíme u čínských, vietnamských a indických přistěhovalců, s nimiž Západ žádný problém nemá.

Ideologická politika vytváří nátlak jakéhosi nadřazeného absolutního dobra, má dobré úmysly, které má z hlediska univerzální morálky každý jednoduše přijmout, a necítí se zodpovědná za špatné vedlejší výsledky, nepočítá s nimi, ačkoli v nedokonalé společnosti nutně nastávají. Tolerance nemůže být univerzální vůči těm, kteří neuznávají hostitelskou společnost nebo se z ní vyřazují, může být jen podmíněně tolerantní. Typickou takovou výjimkou je totalitní nepřítel a v tom mají xenofobní patrioté pravdu. Politika nemůže vyžadovat svatost. Multikulturalismus nezná pragmatickou toleranci a citovaný výrok primátora je svou podstatou náboženský, antipolitický.

Co provokuje nenávist

Stejně jako bezbřehá tolerance je bezbřehá i kazatelská arogance multikulturních politiků. To ona provokuje nenávist, protože útočí na zdravý rozum. Tvrdit, že nelze před islámskými přistěhovalci zavřít hranice, protože by šlo o diskriminaci, je nepochopitelné stejně jako představa, že velké množství zásadních neobčanů nepovede k rozkladu společnosti. S islámským v podstatě marginálním terorismem si západní společnost poradí, otevřené hranice ji zničí. Islám neprošel liberálním vývojem a nedokáže (zatím) oddělit víru od politiky, tak jako noví humanisté považují diktát multikulturalismu a univerzální lidská práva za politiku, a nikoli za náboženství. Urážení rozumu provokuje k šílenství.

Alexandr Tomský

KYBORG BREIVIK A KSČM

Od 22. července pátrají v životopise Anderse Breivika norská policie, tajné služby i média, která publiku sdělují lecjaké detaily, přesto je docela velký problém. zjistit, čím se vlastně živil a kde bral peníze na svou akci. Polská Wikipedie například jako Breivikovo povolání uvádí „rolník“, ruská pro změnu „podnikatel“. Breivikovo rolnictví však rozhodně nemůže sloužit jako vysvětlení zdroje jeho příjmů, neboť naopak klade další otazník ohledně výdajů: kde vzal peníze na nákup farmy a šesti tun hnojiv? Nevím, třeba to norská policie jednou vyšetří, zatím lze usuzovat nejspíše na štědrý norský sociální systém a na matku.

Z výpovědí Breivikových sousedů z čerstvě zakoupené venkovské usedlosti zaujme ta, kde jeden z nich, skutečný farmář Svein Meldieseth, upozorňuje na Breivikův jazyk. Nový soused nejevil známky toho, že by chtěl v zemědělství skutečně pracovat, a tak se Meldieseth nabídl, že mu poseče trávu bujně rostoucí kolem jeho domu, když si ji pak bude moci odvézt. Breivik souhlasil, avšak pro (po)sekání trávy prý výhradně užíval výraz „stříhání“. Ano, ve městě se trávník opravdu pouze „stříhá“. Nicméně toto „prořeknutí“ odhaluje Anderse Breivika nejen jako člověka městského, ale přímo umělého.

Vypadl z domácího počítače

Breivik je především výtvozem počítačové kultury, v širokém slova smyslu. Jeho strojová chladnokrevnost nikoliv náhodou připomíná Schwarzeneggerova terminátora či nějakého jiného kyborga, jimiž se to v počítačových hrách nebo v akčních filmech jen hemží. Patrně všechno, co ví, zjistil někde na webu a svůj obsáhlý manifest zčásti zhotovil metodou „ctrl+c, ctrl+v“. Snahy o sestavení jeho konzistentního ideového profilu selhávají. „Nebudu předstírat, že jsem kdovíjak věřící,“ uvádí o sobě údajný křesťanský fundamentalista Breivik, podle nějž stačí být „křesťanským ateistou“. Nečiní mu problém odkazovat zároveň na křesťanství, hinduismus, novopohanství i zednářství. Jeho stylizace do „mučedníka“ je pak okopírována spíše dle vzoru Hamás. Brojí proti marxismu, nicméně od Karla Marxe a jeho následovníků patrně četl jen pár Citátů, ulovených někde na internetu.

V hlavě má hlavně guláš, který si však, za pomoci vědomých i nevědomých fobií a předsudků, navařil tak, aby získal ospravedlnění pro svou „akci“. I v tom připomíná postavy z počítačových bojových her (které v rámci „tréninku“ hrával) nebo z běčkových akčních filmů a různých „fantasy“ příběhů – u každého z po-

dobných produktů je zřejmé, že jde hlavně o akci, napětí, kostým a výčet chvatů a zbraní. Případné ideové zdůvodnění jednání „hrdinů“ scenáristé nebo sami hráči dodávají, pokud vůbec, víceméně jako podružnou výbavu. A nejen u „béček“, ale hlavně u „áčkové“ umělecké produkce se již dlouho přímo vyžaduje rozostření hranice mezi dobrem a zlem, zásadní sdělení, že i zdánlivý kladas je vlastně padouch a naopak.

V psychologických profilech teroristů (nebo revolucionářů) lze snadno vysledovat fascinaci akcí a násilím, která si spíše až sekundárně vybírá soubor idejí (či „spravedlivých“ emocí) jako vyšší zdůvodnění jednání, jež by jinak bylo jen krutým sadismem a obyčejným vražděním. V tom není Breivik nijak nový. Děsivá novost spočívá v tom, že vypadl z domácího počítače. Ten zformoval jeho vnitřní svět poskytl mu přístup k sumě informací, o které se vzdělavcům donedávna ani nesnilo. Nicméně šlo o přístup pouze k neuspořádané, útržkovité hromadě informací, k níž nemá klíč, takže je pro něj (a následně pro jeho okolí) vlastně nebezpečná, zvláště když se v ní dokáže vyznat jen pomocí strojově zjednodušeného myšlení.

A počítačová internetová síť takového kyborga nejen vychová, ale je mu pak nápomocná i logisticky v plánování cest za zbraněmi, návody, jak vyrobit z hnojiva bombu „snadno a rychle“, či detailními popisy všech předchozích teroristických útoků: podobnou „školu života“ by před sto lety nezískal ani na desetileté stáži mezi ruskými revolucionáři. Nic proti internetu, ale toto je prostě „dark side“ možností, které skýtá.

Předem se breivikům bránit dost dobře nelze. A současné vládní úsilí o zákaz KSČM pak vyznívá v kontextu postavy kyborga Breivika přinejlepším zpozždile. Jeho generálové plánují ani ne minulou, ale rovnou předminulou válku. Chtějí potlačit sice dlouze, leč skomírajícího dinosaura, který se zrodil v devatenáctém století, v éře páry. Jeho ideová výbava tomu odpovídá, ostatně narazit dnes v Evropě na proletáře nebo na rolníka dá docela práci. A mimochodem – komunisté používali teror zejména až po převzetí moci, a pokud před ním, tak nikoliv coby hlavní metodu politického boje. Kdyby byl Breivik komunista, označil by Lenin jeho čin za projev „dětské nemoci levičáctví“. Co je údajný konzervativce a odpůrce islámu Breivik ideově zač, nelze přesně říci. Je však produktem moderní doby a technického pokroku více, než si je soudobá společnost ochotna připustit.

Josef Mlejnek jr.

ZE VZPOMÍNEK PAMĚTNÍKŮ

Otiskujeme osobní vzpomínky na vysokoškolská studia v padesátých letech minulého století, které napsal Richard Pražák. Byly uveřejněny ve sborníku Literatura určená k likvidaci, vyd. Obcí spisovatelů 2004. V mnohém čtenáři tyto vzpomínky ožíví a připomenou jeho vlastní zkušenosti a zážitky, pokud se v té době na filozofické fakultě UK vyskytoval.

OSOBNÍ VZPOMÍNKY NA VYSOKOŠKOLSKÁ STUDIA V PADESÁTÝCH LETECH

Jak uvádí Stephane Courtois v úvodní stati Zločiny komunismu ve stejnojmenné knize, má světový komunismus na svědomí téměř sto milionů obětí, čtyř- až pětinasobně více než nacismus.¹⁾ Přesto s touto ideologií u nás stále sympatizuje několik set tisíc lidí, omlouvá ji a polepšení reformní komunisté jsou jiným představováním jako vzory demokracie. Právě jim jsou padesátá léta se svými deformacemi a zločiny vzhledem k jejich tehdejší činnosti trnem v oku, snaží se nám namluvit, že mnohem horším obdobím byla sedmdesátá a osmdesátá léta, kdy namísto poprav a dlouholetých žalářů nastoupila represe mnohem mírnějšího typu, tato represe však postihla především reformní komunisty a jejich stoupence, a proto je tato doba v jejich očích mnohem horší než zločiny počátku padesátých let. Nelze se tudíž divit, že např. v pamětech Antonína J. Lichma Minulost v přítomnosti (Brno 2002) není věnována procesům padesátých let u nás ani jediná věta a že autor tu dokonce dává za pravdu názorům, že postkomunismus je u nás horší než komunismus.²⁾ Jde nepochybně o nadsázku, přesto se zdá, že nenaplněná očekávání osmašedesátníků je často zatvrzují vůči naší současnosti. Stejně, ba morálně mnohem větší právo být nespokojenými však mají oběti procesů padesátých let a účastníci protikomunistického odboje i jejich děti – pokud ti starší jsou vůbec ještě naživu –, kteří ve svém marném čekání alespoň na symbolické gesto, které by i právně odsoudilo zločiny vládnoucí komunistické strany a soudců na ní závislých, jichž se dopustili v padesátých letech minulého století, se stávají politováníhodnými zjevy, marně usilujícími třeba jen o náznak spravedlnosti ze strany postkomunistického režimu.

Nepatřím k lidem bezprostředně postiženým zločiny padesátých let, jsem pouze obyčejný pamětník. V letech 1950 – 1955 jsem studoval na Filologické fakultě Karlovy univerzity v Praze maďarštinu a češtinu a prožíval jsem dnes již zcela nepochopitelnou atmosféru těchto let. Na jedné straně bezbřehé nadšení těch svých kolegů, kteří věřili, že „zítra se bude tančit všude“, plakali při Stalinově pohřbu a ani předehozí nezákonné procesy u nás jim neotevřely oči. Pokládali za normální, že obvinění v rozhlasem vysílaných inscenovaných procesech o sobě prohlašovali nezapjatosti toho druhu, že jako nepřátelé

pracujícího lidu ve službách amerických imperialistů se provinili proti lidovědemokratickému zřízení a zasluhují ten nejprísnejší trest. V Slánského procesu se dokonce vyskytl případ, že syn žádal pro svého otce veřejně v Rudém právu trest smrti. Nejodpornější byla masová shromáždění, na nichž „pracující“ žádali nejprísnejší tresty pro nepřátele lidu v stěžejních procesech, k nim připojovali v tisku souhlasné hlasy mnozí přední novináři, ba i spisovatelé. Bylo by zajímavou četbou sebrat tyto hlasy z let 1949 – 1952 v našem tisku, velice bychom se podivili, kolik mezi nimi bylo pozdějších obhájců demokracie či reformátorů marxismu-leninismu, kolik zvučných a ještě dnes tolik obdivovaných jmen. Mezi těmi, kdo podepsali Chartu 77, najdeme dokonce Oldřicha Hromádku, velitele Jáchymova z doby, kdy se tu vraždili političtí vězni. Týž Hromádka se stal v roce 1990 náměstkem ministra vnitra.³⁾ Od roku 1954 jsem žil v rodině spisovatele Františka Křeliny, odsouzeného v roce 1952 v procesu proti katolickým spisovatelům k dvanácti letům vězení, jako manžel jeho dcery Hany, a odtud vím, jakým ústrkům byli vystaveni a jak se k této rodině chovali mnozí režimní spisovatelé, např. Jiří Marek se zasloužil ještě v roce 1956 o propuštění mé manželky ze zaměstnání, neboť dal příslušným orgánům na vědomí, že dcera „zrádce pracujícího lidu“ nemůže pracovat jako nakladatelská redaktorka.

Byla to doba, kdy i pouhý náznak pravdy ohrožoval jejího mluvčího. Když jsem v roce 1951 vystoupil v semináři o kulturní revoluci, kde přednášející opěvoval sekyrářskou knihu Ladislava Štolla Třicet let bojů za socialistickou poezii (1950), s kritickou připomínkou, že Seifert a Halas snad nebyli tak veskrze špatní, jak tvrdil Štoll, a připomněl jsem jejich postoj v období Mnichova, přišel za mnou jeden z áděkářů (absolventů dělnické přípravy na vysokou školu) s tím, že vystoupím-li ještě jednou na semináři s podobným názorem, pak asi nedostuduji. Jiný áděkář, později čelný pracovník Ústavu pro českou literaturu a ještě později známý disident, obvinil na hodině české literatury profesora Jana Blahoslava Čapka, že nepřednáší marxisticky, a vyhrožoval mu vyhazovem z fakulty. Na tuto příhodu jsem si vzpomněl na jaře roku 1970, kdy začaly normalizační čistky. Byl jsem tehdy na konferenci o národním obrození ve východních Čechách,

Masarykův lid

kteřá se konala v Dobrušce, a ve svém referátu o vztazích východočeské skupiny Zieglerovy ke Slovákům jsem citoval z dopisu Josefa Myslimíra Ludvíka Františku Palackému z Náchoda 10. září 1828 větu: „Kollár skutečně z úřadu vypovězen? Tak něco barbarského – a v 19. století!“⁴⁾ Tato věta přivodila velké oživení v sále, v němž řada účastníků konference tehdy čekala vyhazov ze zaměstnání. Po přednášce za mnou přišel prof. Čapek a zeptal se mě, zda jsem byl přítomen, když ho jeden z ádékářů chtěl vykázat z fakulty, protože nepřednáší marxisticky, což jsem mu přirozeně potvrdil.

V první polovině padesátých let prožívala Filologická (a později znovu Filozofická) fakulta Karlovy univerzity v Praze přechodné období, kdy zde ještě působili mnozí starší profesori. Na bohemistice to byli např. Albert Pražák, Václav Vážný, Vladimír Šmilauer a další, z jejichž přednášek dýchalo svobodné ovzduší předmnichovské republiky. Z těchto profesorů se přidal ke komunistům pouze Jan Mukařovský, který zastával v nejhorších letech 1948 – 1953 úřad rektora Karlovy univerzity a ze své funkce neučinil nic pro jejich zmírnění. Zasloužil se na-

opak o to, aby se mnozí jeho kolegové (Albert Pražák, Jan Blahoslav Čapek a další) nedostali v roce 1952 do nově budované Československé akademie věd. Se souhlasem Mukařovského byl z fakulty vyhozen také Václav Černý. Smutnou zásluhou Mukařovského je i skutečnost, že se přičinil na univerzitě o rozvoj komunistické studento či asistentokracie, která nabývala odpudivých forem politických denunciací a likvidace možných odborných soupeřů v kariérním postupu.

Pod politický tlak dostávala studenty i vojenská příprava, která jim umožňovala již v letech 1951–1954 během studií vykonat vojenskou službu ve zkrácené formě jednodenních soustředění v týdnu a měsíčních cvičení o hlavních prázdninách s absolutoriem důstojníků v záloze. Pamatuji se, že velkým skandálem skončila v roce 1952 písemná zkouška o organizaci československé a americké armády, při níž byli studenti rovnoměrně rozděleni do šesti skupin, aby nemohli vzájemně opisovat, přesto však většina z nich psala o americké armádě, jejíž organizační struktura byla mnohem jednodušší než lidové armády československé, jež oplývala zástupci velitele pro věci politické a jinými vymoženostmi podle sovětského vzoru. Vyučujícímu majoru Měkkýšovi, který nemohl pochopit nepoměr v odpovědích studentů ve prospěch americké armády, přikročili na pomoc asistent na rusistice Miroslav

Drozda a jeho pomahači a přispěli alespoň ke kázeňskému potrestání těch, kdo nesplnili zadání zkoušky. Vyučující major Měkkýš byl legendární postavou, svým vzděláním a kulturním rozhledem však rozhodně nepatřil do vysokoškolského prostředí. Když jej kdosi z posluchačů fakulty uviděl v Národním divadle na představení Čajkovského baletu Labutí jezero a zeptal se jej, jak se mu to líbilo, odpověděl: „Pěkné to bylo, soudruhu, ale ty soudružky labutě byly trochu hubené.“ Znamý recesista Václav Huňáček poté vytvářel na majora Měkkýše řadu apokryfů, v nejznámějším z nich se major Měkkýš podivil nad tím, že v starší češtině se psalo g a vyslovovalo j, načež se mu dostalo odpovědi, že nyní je tomu právě naopak – píše se major, ale je to magor.

Druhý pól ve výuce oproti starším profesorům tvořili mladí asistenti i lidé z praxe, kteří měli na fakultě napomáhat rozvoji marxismu. O úrovni této pomoci svědčí některé příklady. Pověstný Vítězslav Rzonek zapůjčený fakultě z Vysoké školy stranické ÚV KSČ jako ideová posila zde přednášel dějiny české literatury v letech 1848 – 1918. Na přednášky přišel za semestr pouze dvakrát a v jedné z nich odpřednášel za půldruhé hodiny vývoj české poezie od Jana Nerudy po Jaroslava Vrchlického. (Tutěž látku jsme probírali na střední škole nejméně dva měsíce.) Rzonek proslul banalitami typu: „Jan Neruda nechodil jenom po měšťanské Nerudově ulici, ale také kolem dělnické Ringhoferovky“, a Vrchlického charakterizoval jako „zarytého kosmopolitu“. Na maďarštině nás před příchodem povolaného odborníka Petra Rákoše učil maďarskou literaturu několik měsíců jistý Břetislav Dejdar, jehož jedinou kvalifikací byla znalost příslušných hesel sovětské encyklopedie, neboť neznal ani slovo maďarsky. Těmto lidem se přizpůsoboval i pozdější disident, již zmíněný rusista Drozda, který vydal koncem padesátých let obsáhlou práci, v níž zcela vážně odvozoval vývoj sovětské literatury od usnesení jednotlivých sjezdů Vsesvazové komunistické strany bolševiků. Tito lidé vytvářeli na fakultě nejen ovzduší vědecké prázdnoty, ale často i pronásledování svých nadaných, samostatněji myslících kolegů či studentů. Náš ročník byl na tom lépe, protože jsme patřili k takzvaným reformovaným posluchačům. Ti starší, nereformovaní, především ti nepřizpůsobiví z nich, kteří končili svá studia na přelomu čtyřicátých a padesátých let, byli z velké části nemilosrdně likvidováni vyložením ze studia.⁵⁾

Atmosféru padesátých let nepřibližují jen procesy a represe všeho druhu, ale i kultura. Jen těžko si může dnes někdo představit sovětský film Odhalená zrada, který jsme v padesátých letech coby náhražku komediálních filmů shlédli asi třikrát. S velikým sebezapřením jsme museli skrývat smích, když jsme viděli mnichy v kutnách, jak se plíží lesem se samopaly v rukou a chystají atentát na komunistickou předsedkyni vlády, anebo arcibiskupa v baru, jak se baví na barové stoličce s místní prostitutkou. Závěrečný obraz filmu předvedl parlament: krásní a dobře rostlí lidé byli bez výjimky pokrokoví, reakcionáři byli hrbatí, podobaní od neštovic, zločinecké typy. Tak absurdně černobílá byla tehdejší představa o socialistickém

Masarykův lid

realismu ve filmu, který měl zobecňovat poválečný vývoj v zemích sovětského bloku. Tento film byl míněn smrtelně vážně a částí studentů byl i tak přijímán, většina nás normálních, obyčejných lidí při něm relaxovala jako při humoristickém filmu, jichž se tehdy žalostně nedostávalo. Z doby po Stalinově smrti vzpomínám ještě na jeden zážitek. Na jednom studentském mejdanu jsme našeho kolegu, který se zpravidla po první půlhodině beznadějně opil, položili na stůl jako „mrtvolu“ a chodili kolem něho brumlající Pochod padlých revolucionářů jako při Stalinově pohřbu. Shodou okolností to bylo blízko tehdejší Stalinovy (dnes Vinohradské) třídy, a když jsme odcházeli z mejdanu, náš kolega se na ulici probral a začal vykřikovat něco hanlivého o Stalinovi. Polil nás děs, vyhazov ze studií by byl asi nejmírnějším trestem, a proto jsme kolegu dovlekli do jedné z vedlejších uliček a tam se nám ho podařilo uklidnit.

Po Stalinově smrti se i situace na fakultě poněkud zlepšila, vzruch přinesla měnová reforma v červnu 1953. Měl jsem tehdy s ostatními studenty maďarštiny odjet na studentský zájezd do Maďarska, čemuž předcházela rozhovor s kádrovým referentem, který se mě zeptal, v čem je výhoda právě provedené měnové reformy. Byl jsem svědkem zoufalství své tety Kamily, která přišla touto reformou, zmenšující hodnotu peněz o padesátinásobek, o všechny své úspory, a oněměl jsem údivem. A ještě více, když jsem slyšel odpověď kádrováka, že naše koruna byla zpevněna vazbou na rubl.

Po celou dobu našeho studia byla bedlivě sledována účast na oslavách Prvního máje, neúčast mohla v případě nedostatečné omluvy ohrozit i další setrvání studenta na fakultě. Mnozí „uvědomělí“ studenti si všimli i chování svých kolegů při průvodu, zda včas mávají mávátky před funkcionářskou tribunou a dávají vždy najevo potřebné nadšení. Prohřešky proti tomu se řešily ve studentských skupinách, které vedl většinou prověřený soudruh dělnického původu či zapálený aktivista.

Na druhé straně třeba říci, že i mezi studenty komunisty byli lidé lepšího zrna, kteří často pomohli zaretušovat kádrové nedostatky či občasné „průšvihy“ svých kolegů, že i v této době existovala studentská solidarita. Podává o ní svědectví i moje žena Hana, rozená Křelinová, která po zatčení a odsouzení svého otce spisovatele Františka Křeliny v letech 1951 až 1952 v politickém procesu s katolickými spisovateli mohla dostudovat a věnovat se s jistými přestávkami dráze redaktorky a spisovatelky pro mládež. O těchto pozitivních rysech, ale také o pronásledování svého otce a jeho rodiny ze strany komunistického režimu píše ve svém memoárovém románu *Nadějí tu žijem*, který vydala v roce 2001 ve svém nakladatelství v Havlíčkově Brodě vnučka Františka Křeliny Markéta Hejkalová.

Na závěr svého příspěvku bych chtěl podotknout, že ani František Křelina ani jeho přátelé z vězení Josef Knap a Zdeněk Kalista o svém žalářování v padesátých letech u Křelinů nikdy nehovořili. V přátelském kruhu jejich rodin byly pro ně tyto vzpomínky příliš strašné a nepatřičné. Přesto právě Zdeněk Kalista ve svých pamětech provedl snad nejhlubší analýzu let bezprostředně ná-

sledujících po únoru 1948 a vyúsťujících v nezákonnosti padesátých let. Hovoří tu o zrušení odpovědnosti jedince za jeho činy a její nahrazení kolektivním příkazem vládnoucí strany, kdy zločinem se stala pouhá příslušnost k jakékoli skupině, stojící mimo rámec diktatury proletariátu, takže otázka viny a trestu zde byla naprosto irelevantní. Zmiňuje se o svém příteli Štěpánu Ježovi, který v teroru padesátých let spatřoval nastolení „aziatství“ podle vzoru Stalinova Sovětského svazu. Kalista tu píše: „Řádění stalinského teroru, který ničil v tisícovkách svoje politické protivníky i lidi pouze podezřelé, jevílo se mu jako odraz velkých masakrů z dob carského samoděržaví. Bylo to dědictví dlouhé poroby pod středověkými tatarskými hordami, které naučily Rusy na jedné straně být otroky a na druhé straně jednat s lidmi jako s otroky, krajně bezohledně a bez zřetele k ceně lidského života, bez milosrdenství a slitování.“⁶⁾ Ale sám Kalista spatřuje kořeny tohoto systému nikoliv pouze na Východě, ale především na Západě. Píše: „Ne – kořeny ‚nového světa‘, který u nás ovládl s příchodem stalinského komunismu k moci, tkvěly jinde! Ne na Východě, nebo především na Východě, nýbrž daleko spíše na Západě, ve vnitřním vývoji západoevropské kultury samé. Bylo to tzv. osvícenství francouzské – Voltaire, Diderot, Helvétius, Holbach a další jeho představitelé, kteří bourající křesťanství a jeho personalismus otevírali cestu ‚novému světu‘ bez zodpovědnosti a bez zákona. Ze společnosti požívačného rokoka a iluminátství, která úplně zapudila představu hříchu a s ní i představu a spravedlivého trestu, vyrostla už Velká francouzská revoluce a už v ní (bez jakéhokoli duchového doteku s Asií!) postačilo tvoje příslušnost k aristokracii nebo k nějaké politické skupině, nesouhlasící s ovládnutím klikou, aby tvá hlava spadla pod nenasytanou gilotinu.“⁷⁾

Přednášky Zdeňky Kalisty, který byl vyhozen z Filozofické fakulty Karlovy univerzity hned koncem února 1948, jsem již poslouchat nemohl. Spolu s ním museli odejít z fakulty Václav Chaloupecký, Miloslav Hýsek a další, z jejichž prací jsem později jako hungarista a bohemista velmi mnoho těžil.⁸⁾ Poúnorová padesátá léta byla jedním z nejtěžších období v životě naší společnosti 20. století, byla mnohem horší než Husáková normalizace let sedmdesátých a osmdesátých.

- 1) Viz *Zločiny komunismu 1*, Praha – Litomyšl 1999, str. 16.
- 2) Antonín J. Liehm, *Minulost v přítomnosti*, Brno 2002, str. 197.
- 3) Viz Pavel Levý v *Mladé frontě Dnes*, str. C 10, číslo z 8. ledna 2003.
- 4) *Pozůstalost Františka Palackého*, Literární archiv Památníku národního písemnictví, Praha, č. 525
- 5) Srov. Antonín Kratochvíl, *Die kommunistische Hochschulpolitik in der Tschechoslowakei*, München 1968,
- 6) Viz Zdeněk Kalista, *Po proudu života 2*, Brno 1996, str. 688 – 689.
- 7) Srov. tamtéž, str. 689 – 690.
- 8) Vyhozené profesory a učitele bez jakéhokoliv habilitačního řízení nahradili Václav Husa, Oldřich Říha na historii, Jiří Ruml na marxismu a další. Viz tamtéž, str. 653.

Richard Pražák

Masarykův lid

3 ARCHIV

Otiskujeme výňatek z vyšetřovacího spisu Státního soudu v Praze při přípravě procesu s Viktorem Matlem a spol. (Akce „Střed“), který byl v pořadí 4. procesem po procesu s Miladou Horákovou a spol. Do čela byl postaven JUDr. Viktor Matl, který byl v úzkém kontaktu s JUDr. Antonínem Sumem, který v tomto procesu je rovněž odsouzen, jakož i další obžalovaní: Václav Jindřich (úředník), Jan Hanzlík (úředník), JUDr. Václav Chytil (profesor právnické fakulty v Brně), JUDr. Prokop Vavřínek (ministrský rada) a JUDr. Ladislav Pinkas (úředník britského velvyslanectví). Většina z nich byla zatčena v pověstné noční razii 8. 11. 1949. Byli obžalováni ze zločinu velezrady, spoluviny na velezradě, vyzvědačství, přípravy úkladu o republiku. Tresty se pohybovaly od 25 po 5 roků. Viktor Matl obdržel 25 roků, Antonín Sum 22 roků.

-5-

D ů v o d y :

Soud zjistil z trestního oznámení, výpovědi obžalovaných tento skutkový děj:

Obžalovaný JUDr. Viktor Matl / č.l.37-61./.

Syn pivovarského dělníka, od července 1945 do února 1948 vrchní komisař předsednictva vlády, organizoval v této době ve straně nár. socialistické, s jejíž pomocí tento úřad získal. Obžalovaný nepoznal žádného útlaku a zaměstnán byl až do svého zatčení. V době před únorem 1948, jakož i později v Praze, navazuje styk s bývalým vyslancem Dr. Kopeckým, kterému sděluje, různé zprávy z předsednictva vlády, když poznal, že Dr. Kopecký nesouhlasí s lidově demokratickým zřízením republiky. Jednalo se o vyzvídání takových zpráv z předsednictva vlády, které se týkaly konkrétních případů, které měly být vládou projednávány. Tato činnost obžalovaného počala na podzim r. 1947 a s touto činností souhlasil, ježto předpokládal, že Dr. Kopecký, jako bývalý vyslanec by mu mohl zaopatřit v cizině nějaké postavení význačnějšího rázu. Dr. Kopecký žádal pak na obžalovaném, ježto předpokládala oba zvrát lidově demokratického zřízení, aby pro ten případ vypracoval novou reorganizaci úřadu, předsednictva vlády a po projednání celkové situace shodli se na tom, názoru, že musí dojít k politickému zvratu poměrů v ČSR a to na základě nových voleb, které by byly vypsané pod tlakem západních imperialistických mocností. V této souvislosti měla být také vypracována nová reorganizace úřadu, ministerstva zahraničních věcí.

Obžalovaný od Dr. Kopeckého na podzim 1948 se dovídá, že Dr. Kopecký má spojení se zahraničím na Josefa, t.j. Otto Šteina. Obžalovaný věděl, že všechny zprávy a všechny události, které byly projednávány v předsednictvu vlády musejí být v zájmu státu utajeny, předával je Dr. Kopeckému a dále předával tomuto různé zprávy o různých návrzích týkajících se zastupitelských úřadů v cizině, obchodních delegací, mezinárodních smluv a věděl o tom vzhledem ke spojení Dr. Kopeckého se zahraničím, že tyto zprávy za hranice jsou odesílány.

Masarykův lid

-6-

Šlo tedy o zprávy nejen rázu politického, nýbrž také hospodářského a tyto zprávy obžalovaný získával nejen vlastním pozorováním, nýbrž také prostřednictvím jiných osob jako JUDr. Antonína Suma. Tyto zprávy získávané se týkaly situace ve státě o přesunech posádek SNB, o politickém napětí, o zasedání vlády, destrukci a pod.

Koncem r. 1948 obžalovaný se dovídá od Dra Suma, že má spojení se zahraničím a možnost spojení i s Drem Zenklem a dohodli se na tom, že Dr. Sum případně odešle zprávy obžalovaného do zahraničí. Skutečně také dohodě s Drem Kopeckým a Matlém předává první špiónážní zprávu napsanou Dru Matlovi. S Drem Ant. Sumem měl obžalovaný ujednáno krycí jméno "Karel" a takéž Dr. Sum měl svoje krycí jméno a to vše pro vyvarování se podezření z nějaké ilegální činnosti. Po žádosti Dra Kopeckého, když Dr. Sum sděloval ještě další špiónážní zprávy, žádal Dr. Kopecký obžalovaného, aby s Drem Sumem udržoval další spojení, ježto jeho poznatky jsou velmi dobré.

Obžalovaný někdy v únoru 1949 smlouval schůzku Dr. Kopeckému s Václavem Sladkým, kterému předal instrukce, aby při návštěvě Slezska si všiml politických poměrů nálady lidu, otázek zádobovacích a vyvíjejících se poměrů přátelství mezi československým a polským lidem. Tyto zprávy, které Václav Sladký získal, předal obžalovanému, který je dále předával Dr. Kopeckému a určeny byly pro zahraničí. Obžalovaný sám v březnu 1949 dále získal pro Dr. Kopeckého od Ant. Vaidlera zprávy o hospodářské situaci ve sklářském průmyslu, o politické příslušnosti osob v pohraničí a předal je Dr. Kopeckému a tyto rovněž byly určeny pro zahraničí. Někdy v květnu 1949 sděluje obžalovaný zprávy Dra Jaroslava Praška o chystaném protistátním puči, jakož i stanovené datum. Při předávání těchto různých zpráv byla také dvakrát přítomna někdy v r. 1947 Milada Horáková, která byla vedoucí osobností v protistátní skupině pražské. A tato o špiónážní zprávy jevila veliký zájem.

Masarykův lid

Instrukce, které obdržel Dr Kopecký od svého spolupracovníka Jostena ze zahraničí a obžalovanému Drem Kopeckým byly také přečteny a týkaly se ilegálního hnutí směřujícího k rozvratu naší republiky. Na schůzce, kterou konal Dr Kopecký s obžalovaným a které se zúčastnil také Dr Sum, bylo rozhodnuto, že bude zapotřebí vedle reorganizace ministerstev také připravit novou reorganizaci správní, kterýžto úkol obžalovaný vzal na sebe s tím, že se obrátí na známého odborníka Dr Krejčího, který jest spolehlivý a obžalovaný tohoto muže navštěvuje a vysvětluje mu celou situaci a navštěvuje pak v této věci Dr Krejčího ještě dvakrát. Dr Sum, který dostal za úkol od Dr Kopeckého pro případ zvratu vypracovat a prostudovat novou reorganizaci ministerstva zahraničního obchodu. Oba elaboráty svěřeny k vypracování a to obžalovanému a Dr Sumovi měly být vypracovány písemně.

V dubnu 1949 sjednává obžalovaný schůzku Dr Kopeckému s Drem Chytillem a na této schůzce jest pak Dr Chytil informován o činnosti obžalovaných Matla a Suma a Dr Chytil slibuje spolupráci a v následujících dvou schůzkách podává odborný výklad o hospodářské decentralisaci.

Obžalovaný setkává se sjednaných schůzkách s Drem Kopeckým také s Drem Nestávalem, který ilegálně pracoval ve skupině Milady Horákové a tak dochází k souhlasnému závěru, že lidově demokratické zřízení jest neudržitelné a že musí dojít k násilnému politickému zvratu. Na jedné ze schůzek v přítomnosti obžalovaného slibuje Dr Sum Dr Kopeckému, že může zprostředkovat ilegální odchod do zahraničí nějaké osobě. Pro případ přechodu přes hranice předává později Dr Sum Dr Kopeckému visitku, kterou se měl legitimovat u osoby označené Drem Sumem, kteroužto osobou měl být Dr Kopecký převeden přes hranice. Obžalovanému bylo také nabízeno Drem Žejglicem, že může se obrátit na něho v případě, že by hodlal opustit ilegálně republiku a obžalovaný tuto okolnost sdělil Dr Chytilovi v tom smyslu, že má možnost zprostředkovat ilegální odchod do zahraničí a při té příležitosti informuje Dr Chytila o zatčení Dr Kopeckého. Po zatčení Dr Kopeckého

vyřizuje obžalovaný Dr Nestávalovi vzkaz, který byl poslán od Dr Kopeckého, že má dále pracovat ilegálně. Obžalovaný nabízel Kopeckému přechod přes hranice prostřednictvím Jiřího Mikana a tomuto nabízí t.j. Jiřímu Mikanovi, který hodlal uprchnouti přes hranice, že před jeho odchodem provede inkaso částky peněžní a získává tak od něho půjčku ve výši 10.000 Kčs a zbytek peněz odevzdává po dohodě Procházkové se kterou projednána možnost útěku této a Jiřího Mikana za hranice. Při tomto útěku přes hranice pro posledně jmenované / obžalovaný o pomoc Dra Pokludu, který měl také obžalovaného zavázati aspoň do Aše, kde by byl překročil hranice. Procházková pak při tomto překročení hranic obžalovanému měla pomáhati, ježto znala cestu.

KNÍŽKY, KTERÉ NÁS ZAJÍMAJÍ

Přinášíme úvahu doc. dr. Jaroslava Meda o Procesech a poetice nenávisti, která byla uveřejněna ve sborníku Literatura určená k likvidaci, vyd. Obcí spisovatelů 2004. Čtenáře Masarykova lidu nepochybně zaujmou pasáže o hře E. F. Buriana Pařeníště, která je literární reakcí na proces s Miladou Horákovou.

PROCESY A POETIKA NENÁVISTI

Česká literatura 20. století byla zbavena nejdoulejší možností skutečného kontinuálního vývoje, jehož přirozenou podmínkou je tvůrčí svoboda. Výrazně se to projevilo nejen v období nacistické okupace, v době tzv. Protektorátu, ale především v období komunistické totality po únoru 1948. Agresivita komunistické ideologie, její naprostá netolerance vůči všemu odlišnému, se tragickým způsobem promítla nejen do literárního vývojového procesu, ale poznamenala tím nejbrutálnějším způsobem i životní osudy mnoha tvůrců literatury. I když se nechci zabývat historickými souvislostmi a konkrétní analýzou komunistických represí vůči nežádoucím spisovatelům, přesto je nutné připomenout některá nejdůležitější fakta, dokládající brutalitu komunistické represe. Značné množství spisovatelů bylo záhy po únoru 1948 zbaveno jakýchkoli publikačních možností, ale zejména a především, a to je nutné zdůraznit, řada spisovatelů, především katolické orientace, byla vnímána nikoli jako ideoví odpůrci, ale jako nepřátelé nových společenských pořádků a jako nepřátelé měli být zlikvidováni i fyzicky. Tento přístup k nekomunistickým tvůrcům se projevil velmi záhy tím, že až neuvěřitelné množství z nich bylo zatčeno a uvězněno. Prvním zatčeným spisovatelem byl už v roce 1948 básník a kněz F. D. Merth, v roce 1949 putovali do vězení J. Palivec, Z. Rotrekl, J. Suchý a A. Opasek, v roce 1950 je zatčena N. Svobodová a v prvním velkém monstrprocesu s dr. M. Horákovou a spol. je odsouzen k trestu smrti a také popraven významný historik a představitel meziválečné avantgardy Z. Kalandra. To bylo jakési předznamenání budoucího teroristického tažení proti české literatuře; svůj vrchol toto tažení nalezlo ve dvou procesech s katolíky orientovanými spisovateli v roce 1952. Oba tyto procesy, o jejichž vykonstruovanosti nemá jistě nikdo nejmenší pochybnost, jeden v Praze, druhý v Brně – odsoudily do vězení opravdový výkvět české nekomunistické tvůrčí inteligence. Uvedu jen stručný výčet: J. Zahradníček, V. Renč, F. Křelina, J. Knap, B. Fučík, V. Prokůpek, Z. Kalista, J. Kostohryz; a přidat k nim můžeme i R. Vackovou, D. Pecku, J. Stránského, S. Zedníčka a J. Dokulila.

Tento strohý úvod, jakási výčtová zpráva o jednom z nejtragičtějších období v dějinách české literatury, je, myslím,

naprosto přesvědčivým dokladem o zrůdnosti a nenávistném charakteru komunistického totalitarismu. Já si chci ve svém příspěvku ovšem položit poněkud subtilnější otázku: jak se tato ideologická nenávist projevila v samotné literatuře, jaká byla poetika této nenávisti a z čeho vyrostla? Pro demonstraci svých úvah jsem si vybral dva, podle mého soudu, nejvýraznější vrcholy nenávistného stalinského dogmatismu v české literatuře, a to literárněkritickou brožuru Jaroslava Boučka Trubaduři nenávisti (Praha, ČS 1952) a divadelní hru E. F. Buriana Pařeníště (premiéra 1950). Boučkova brožura chtěla být literárně kritickou analýzou současné západní literatury, divadelní hra E. F. Buriana měla mnohem aktuálnější náboj, byla totiž bezprostřední literární reakcí na právě proběhnuvší proces s dr. Miladou Horákovou a spol., v němž byl mj. odsouzen a popraven Burianův generační vrstevník a avantgardní soupeřník Z. Kalandra. Rozsudek byl vykonán 27. 6. 1950, premiéra Pařeníště se uskutečnila 15. 9. 1950. Obě tato díla mají pro nás dnes odpudivý charakter pamfletu, ale ve své době měla zcela průhledný ráz ideologického znaku, jímž byla nenávist povýšena na programového činitele třídního zápasu a vnímána jako institucionalizovaná síla, protože člověk se v rámci dialektického vnímání světa měl cítit více člověkem, jestliže dokáže druhého odhalit jako nepřítele nebo z něho učinit svůj nástroj. Stalinskou ideologii nenávisti, přirozený důsledek stále se zostřujícího třídního boje, mohou výstižně charakterizovat Sartrova slova: „každý jednotlivec je příliš (...) každý je pro druhého nadbytečný“, proto je to právě nenávist, jež nás dialekticky spojuje v boji proti všem. Uskutečňování komunistické utopie posléze podněcuje nenávist, protože v ní vidí urychlovač probíhajících společenských proměn, v jejichž procesu se mohly teprve naplno rozvíjet v netotalitním stavu dřímající nenávistné dispozice; ideologie má představovat jakousi formu anestezie vůči teroru a strachu, jimiž má být společnost atomizována i homogenizována zároveň. A právě díky teroru se ideologické představy mohou jevit jako skutečnost a vstoupit do literatury, tak jako se politické procesy mohou zaštiťovat jakousi „zákonitou“ vývojově zdůvodnitelnou nutností.

Masarykův lid

Totalita formuje společnost a také zároveň literaturu, její jazyk a poetiku; ta má vysloveně konfrontační ráz, každé pojmenování, příměr či metafora má bezvýhradně podporovat politiku. Efektivita literatury je měřena jejím působením na masy a je v rámci ždanovovské estetiky srovnávána s efektivitou průmyslu. Slovo = zbraň, proto má poetika nenávisti také charakter militaristický, vše je apelem, bezmála rozkazem, jímž má být odpůrce nikoli přesvědčen, ale odhalen a zničen. Spojitost mezi politikou a poetikou není v žádném směru transparentní, naopak, příznačná je pro tuto poetiku přímočarost. V Burianově Pařeništi je jednou z hlavních postav dr. Fiedler, v němž musel každý ze soudobých diváků poznat odsouzeného Z. Kalandru, kterého charakterizoval prokurátor při procesu těmito slovy: „je to ohavný trockistický záškodník a špión“, který „skrytý jako zmije v kamení (...) hromadí jed a chystá se k uškutnutí a ještě se ďábelsky chechtá“. Ve hře jsou dr. Fiedler a jeho druzi zneškodnění díky stranické bdělosti, posléze jsou charakterizováni obdobným způsobem: „jsou to nepřátelé, ve svém pařeništi rozmnožují ohavné mikroby, zachvacují tělo společnosti na citlivých místech společenské nadstavby (...) staly se semeníštěm šeptajících jedů“. Nenávist překrývá falešný patos a fráзовitou nabubřelost těchto slov, která zněla na scéně z úst živých herců.

S obdobně nenávistnou výbavou se setkáváme i ve zdánlivě objektivistickém publicistickém stylu brožury Jaroslava Boučka, který ve svých charakteristikách západních spisovatelů opravdu nešetří, stejně jako Burian v Pařeništi, odpudivě nenávistnými adjektivy. J. P. Sartre je „symbolem hniloby, synonymem úpadku, prototypem bahna“, spolu s R. Merlem je hlasatelem „lidojedské ideologie“, v níž patří čestné místo „patolízalovi Claudelovi“, „bezcharakternímu dobrodruhu a průkopníku zákeřnosti“ A. Malrauxovi, E. Hemingwayovi, W. Faulknerovi a dalším. Ti všichni „jako smečka šakalů zavyli v unizonu buržoazní pavědci, publicističtí bonzové, teoretizující krkavci, překrývající se profesorskými taláry“. To oni chtějí z lidstva udělat „armádu existenciálních kreténů a supermanů, kteří na jediný povel začnou vraždit, vrhat atomové bomby, nesení jediným pocitem nenávisti a lačnosti po loupení“.

Při četbě těchto textů se mi nabídla přímo zřůdná analogie: „Díla zvrhlého umění jsou obludnými doklady nejhlubšího rozkladu našeho národa a jeho kultury (...). Postaráme se, aby od nynějška byl opět lid soudcem nad svým uměním (...). Kliky žvanilů, diletantů a podvodníků budou nyní vybrány a vyhlazeny. Necht se tito předhistoričtí kulturníci kamenné doby a umělečtí koktalové vrátit do jeskyně svých předků, aby tam prováděli své primitivní internacionální čmáranice. Zvrhlé umění liberálního věku bylo židovským spiknutím proti německému duchu, proti německé krvi.“ (A. Hitler, z řeči při otevření Domu německého umění v Mnichově, 1937.)

Tmelem jakékoli totality je strach a násilí, to stálo koneckonců podle mínění současných antropologů na počátku převážné většiny společenských formací. Velmi přesvědčivě to dokládá významný znalec archetypálních mýtů René Girard a ještě k tomu dodává, že každé násilí je v his-

torickém procesu podmíněno principem „obětního beránka“, protože akt obětování, vnucený celé společnosti, ji posléze stmeluje, zvláště když je „obětní beránek“ vybrán správně. To znamená: musí se něčím podstatným lišit od většiny – v našem případě od dělnické třídy – a na to se přirozeně nejlépe hodí intelektuálové, zvláště pak intelektuálové katoličtí, jak nám to připomínají naše procesy. Vybrat vhodného „obětního beránka“, na to je nutné společnost připravit, inkorporovat myšlenku násilí a nenávisti do společnosti jako něco kladného, jako novou hodnotu třídní morálky. Jazyk se svou poetikou nenávisti je pak v tomto procesu jedním z nejdůležitějších persuzivních prostředků.

Uvažujeme-li o jazyce, nemusíme snad zdůrazňovat, že jazyk má i schopnost metaforickou, to znamená, že lze rozlišovat mezi přeneseným a doslovným významem slova. Poetika nenávisti, jazykově vyjadřující absolutizaci instituční moci, dává jazyku přímočaře monologický charakter a propůjčuje slovům zvláštní moc; mohou mít schopnost nejen metaforickou, ale mohou mít i zcela mimolingvistické důsledky existenční, jak to koneckonců dokázaly právě tyto procesy. Když se posléze nenávist stane pojmem hodnototvorným, veškerá kultura ztrácí smysl, tak jak to jasně zřetelně zahlédl ve své vizi, i když v mimototalitních a zcela mírumilovných konturách, Robert Musil. Jeho muž bez vlastností měl ambice stát se vynikajícím vědcem, velkou nadějí republiky ducha. Když ale poprvé zaslechl mluvit o geniálním dostihovém koni, rezignoval, protože si uvědomil, že kultura ztratila smysl v beztvarem chaosu hodnot. „V mládí prožitým v kasárnách neslyšel Ulrich než o ženských a koních a utekl z toho, aby se stal významným člověkem, a když by se teď po střídavém úsilí mohl cítit blízce vrcholu svých snah, uvítal ho odtamtud kuň, který ho předběhl.“

Zamýšlet se nad úlohou jazyka při formulování hodnot, znamená zároveň zamýšlet se nad úlohou filozofů, spisovatelů a intelektuálů obecně, kteří dokáží často proměnit přirozené lidské věci a děje v ideologii a „falešné vědomí“. V této souvislosti si můžeme klást otázku, která znepokojila H. Arendtovou, když psala v roce 1951 svému příteli K. Jaspersovi. „Nezdá se vám, že filozofie nese svůj díl viny na tomto nadělení? Tím ovšem nechci říci, že by Hitler měl něco společného s Platónem (...). Mínil jsem, že tato západní filozofie není s to hovořit o člověku jinak než v jednotném čísle a skutečností plurality se zabývá pouze okrajově (...).“ A já bych k tomu rád dodal: právě skutečnost plurality otvírá prostor tolerance a porozumění, což jsou jednoznačné antipódy ideologicky motivované nenávisti, která je a bude snadno rozpoznatelným znakem každé totality. Pochopit a akceptovat tento fakt, znamená poučit se i z procesů před padesáti lety, a tak vnímat jejich tragické poselství jako stálou výstrahu před všemi budoucími svody jakékoli totality, která touží likvidovat svobodu ducha a vnést do lidských myslí semena nenávisti.

Jaroslav Med

Československo a Německo 1918-1929

Odkládám knihu profesorky Věry Olivové; přečetla jsem ji jedním dechem: jak napovídá titul knihy – jde o téma pro nás neustále živé. Autorka v předmluvě objasňuje, co ji vedlo k vydání této studie, jež je částí rozsáhlejšího rukopisu; – a trochu také osobně bilancuje.

Léta 1918-1922, která dnes pro Čecha i Slováka se základními školskými vědomostmi z dějepisu synonymicky znějí zářivými pojmy mír, národní samostatnost, rozkvět svobodného demokratického státu a tak podobně, se ve studii pod historickou lupou směřovanou nad mapu celé Evropy odkrývají v dalších podobách, vztazích, složitostech a často neočekávaných proměnách. Samozřejmě v popředí pozornosti jsou vztahy česko-německé, v tom nejširším smyslu slova. Je nesmírně důležité všechno tohle vědět pro porozumění, a pochopení vytváření dalších osudů našeho státu. (A také i proto, abychom si více vážili svých politiků, kteří den po dni, v době již mírové, ale museli tvrdě probojovávat postavení ČSR v Evropě a obhajovat jeho suverenitu!)

Čtyři roky po válce... „Československo se ocitlo mezinárodně i vnitropoliticky na první křižovatce svého poválečného vývoje.“ (Těmito slovy končí výchozí část historické studie.)

Následující roky, 1923-1929, autorka zmiňuje ve stručnějším výkladu v poslední kapitole (nazvané Doslov).

Po nezdaru velké mezinárodní konference v Janově, jež měla řešit hospodářské a finanční otázky (za účasti již i sovětského Ruska) se „rozdané karty“ v Evropě mění. A vývoj let následujících odkrývá toky událostí (zejména v Německu, ale i v Rakousku), jež mířily na naši republiku. Leč ucelený obraz tohoto období si můžeme vytvářet jen sledováním faktů, jak je historička ve svém díle předkládá.

(Publikaci vydala Společnost Edvarda Beneše jako 37. svazek Knižnice Společnosti E. Beneše, vyrobilo Nakladatelství EVA – Milan Nevolet; Praha 2011, vydání první, kniha má 264 stran.)

Jitka Titzlová

Před 110 roky se narodil Jaroslav Seifert (23. 6. 1901 – 10. 1. 1986)

A sbohem

K milionům veršů na světě
přidal jsem jen pár slok.
Nebyly o nic moudřejší než píseň cvrčků.
To vím. Odpusťte mi.
Už končím.

Nebyly to ani první šlápoty
v měsíčním prachu.
Jestliže však přece někdy zazářily,
nebylo to jejich světlo.
Miloval jsem tuto řeč.

A ta, když přinutí mlčící rty
aby se zachvěly,

snadno přiměje milence k polibkům,
loudají-li se červánkovou zemí,
kde zapadá slunce pomaleji
než v tropech.

Poezie jde s námi od počátků.
Jako milování,
jako hlad, jako mor, jako válka.
Někdy byly mé verše pošetilé
až hanba.

Ale za to se neomlouvám.
Věřím, že hledat krásná slova
je lepší
než zabíjet a vraždit.

JAZYKOVÝ SLOUPEK

MILUJME NAŠE SLOVESO

Dámy a pánové,

původně jsem chtěl psát o líbeznosti mateřštiny, o její jemné tkáni, o jejím neskonálním původu.

A také o tom, jak s ní zacházíme v současnosti. Tu jsem ale otevřel televizní přijímač a co neslyším: známý politik mluvil o nutnosti soustředění a pravil „budu se soustředit“ na úkol se „dvěma“ kolegy. Snad na vymítání korupce, to je pro ně vděčný námět, na který se „budou soustředit“. Navíc jeden se „dvěma“.

Víte sami, že o těchto perlách ve vyjadřování jsem už psal několikrát. Ne poprvé tyto tvary slyšíme, také ne poprvé vás, milí čtenáři, o jejich správných podobách informuji (tedy „soustředím se“ a „se dvěma“). Několikrát jsem už zde psal o vidu českých sloves, nicméně stále udiveněji poslouchám v televizi i v rozhlasu, jak se reportéři, politici a jiné veřejné osoby „budou soustředit“ na vymítání korupce, nezbytné reformy a mnohé, samozřejmě neodkladné, úkoly. Zajímavé ale je, že se „nebudou soustřeďovat“. To živelně odmítají. Snad že nedokonavost navozuje představu dlouhé cesty.

Jak to může dopadnout! S těmi reformami, myslím.

Zřejmě nechtou náš časopis, kde by ho taky vzali. Proto nevědí, že čeština je řeč bohatá, že dovede dokonale odstiňovat. Čeština disponuje videm nedokonavým (imperfektivním) a videm dokonavým (perfektivním). Je třeba vědět, že jeden prostor a děje v něm zaplňují slovesa nedokonavá a že tato slovesa mají všechny tři časy: soustřeďuji se, budu se soustřeďovat, soustřeďoval jsem se.

Úplně jiným tvarem je „soustředím se“ (srovnej „soustřeďuji se“). K němu máme ještě minulý čas: soustředil jsem se. Přítomný čas toto sloveso nemá. Slovník jazyka českého Františka Trávníčka uvádí: dokonavé soustředit – shromáždit do středu, na jedno místo (vojsko, moc v jedné rukou), soustředit pozornost nač, k čemu. Přitom ovšem je nutno mít na mysli, že nedokonavá slovesa mají budoucí čas složený, tedy ze slovesa býti a infinitivu: budu psát. Toto „budu psát“ je něco úplně jiného než „napíšu“. Až napíšu, už psát nebudu, psaní bude ukončeno a bude klid.

To je tedy vid dokonavý. Slovesa soustředit se a soustřeďovat se ztrácejí svůj přesný význam průběhovosti či ohraničenosti děje. Vymírají chudáci na souchotě. Nebo na nějakou avitaminózu.

Učím rakouské profesory češtině a vyložit jim vid není vůbec snadná práce. Musím konstatovat jako Pavel Eisner – autor nádherné knihy o češtině Chrám i tvrz – že když jsem s nimi začal vid probírat, „padl na mě třas a úzkost“. To jsem jim řekl.

Bylo to pak stejné, jak je to vypsáno v knize Pavla Eisnera, když učil češtinu pana radu Brandta, cizince. Ten s vidy zápolil asi podobně: „Hm, já si na ty vidy budu něco najít. Já se na to budu podívat sám. Já se nebám, já to

všechno zazkusím, snad má hlava nevypukne ... nebo nepropukne? Aha, nepukne, tak dobře. Já to budu nacvikávat ... jak prosím? ... Aha velký omyl, já to nacvičím sám. Až budu hotový – nebo hotov – já vám budu psát, já vám napíšu.“ Pan rada to nakonec zvládl. Byl to vzdělaný člověk. Zvládl to ale i prostý skladatel lidové písničky – „když jsem já k vám chodíval, pejsek na mě štekával, já mu házel z kapsy kůrky, pusť mě, pejsku, do komůrky“.

Já jsem mu házel (tady stačí házel, nikoli házíval) z kapsy kůrky a prosil jsem ho: pusť mě, pejsku (nikoli pouštěj) – tady je to naléhavé a nespoutané. Videm dokonavým tedy vyjádřil tu dychtivost, touhu. Pestrost vyjadřování průběhu děje je naší ohromnou možností.

Nemusíme se bát sloves, která končí na -ovati, většinou jsou obouvidá: úředník telegrafuje (nedokonavý vid), úředník telegrafoval (dokonavý vid), proces se modernizuje (nedokonavý vid), modernizovali jsme překlad bible (dokonavý vid), dovede se bránit (nedokonavý vid), dovede dítě do školy (vid dokonavý). U nedokonavých si všímáme pouze průběhu děje, ne však jeho časového ohraničení: vrhl – zvracel (nedokonavý vid), vrhl kostkou (dokonavý vid). U dokonavých se soustřeďujeme jen na jediný bod děje, ať už jde o děj okamžitý (střelí, hodí, skočí) nebo vyjadřujeme začátek děje (vyběhl, rozplakal se) nebo konec děje (doběhl sám, vyplakala se). Většinou máme vidové dvojice: soustředit se – soustřeďovat se, psát – napsat.

Není ještě všemu konec. Jak je to s imperativem? Kladný rozkaz tvoříme videm dokonavým: zavři, nakresli, vypočítej, otevři dveře. Záporný videm nedokonavým: nezavírej.

Existují ještě slovesa násobená a nenásobená. Rozlišujeme tedy jedno provedení děje (nesl, chodil) a násobené (nosíval, chodíval).

A taky ještě existuje fázovost děje: vyběhl, vybíhal (slovesa ingresivní neboli počínací), doběhl, dobíhal (fáze končící, finitivní).

Dále můžeme vyjádřit i rozměr děje: střelil, hodil (slovesa okamžitá neboli momentální), šel, četl (trvací slovesa, durativní).

Zdrobnělost a úsilnost: papinkej, spinkej.

Můžeme vyjádřit také kauzativnost (účinnost, tj. snahu, aby se něco dělo): vařit, posadit; snahovost (deziderativnost): kupuje chatu (snaží se o koupi chaty).

Na závěr hezká slova: české sloveso má možnost vyjádřit svými rozvitými vidovými rozdíly energičnost, neobyčejnou ohebnost a pružnost děje.

Je třeba ho mít rád!

Jaromír Adlt

VZPOMÍNÁME

V letošním roce si připomínáme sté devadesáté výročí narození a sté padesáté páté výročí úmrtí Karla Havlíčka Borovského. Tuto zakladatelskou osobnost české žurnalistiky, která svou racionalitou, kritičností i nebojácností byla tak blízká T. G. Masarykovi, si oživíme ukázkou z knihy Zory Dvořákové Život a příběh (vyd. SNK 1987) z kapitoly Ve šternberských lázních, v níž jsou zachyceny poslední dny Havlíčkova života.

Viděl, že se připozdívá, že zbytky svobod získaných v roce 1848 berou za své. Vždyť vešel v platnost paragraf, podle něhož měl místodržitel právo zastavit po dvojí výstraze každý časopis, útočil-li na panovnický trůn, státní zřízení nebo veřejný pořádek. V téhle chvíli se ještě Havlíček nevzdal. Naopak. V článku Jeden paragraf zkritizoval ministerské nařízení a svůj text zakončil ironickým výsměchem, že první paragraf tiskového zákona by měl znít – kdo haní vládu, dostane 5 let žaláře a 1000 zl. pokuty. Kdo ji nechválí – rok žaláře a 500 zl. pokuty. Jakou mohl očekávat reakci? Následovala další žaloba.

V první polovině srpna byla Havlíčkovi zaslána místodržitelem Mecserym již druhá výstraha. Současně mu bylo doručeno od vrchního zemského soudu potvrzení žaloby c. k. zastupitelství za dva články Správa obecních záležitostí a Proč jsem občanem? Pochopil, že musí zvolit jinou taktiku, že na čas musí ustoupit, že musí nalézt jiné prostředky boje.

Dne 14. srpna 1851 oznámil ve Slovanu, že „nehodlá nikomu té radosti dopřát, aby mu Slovana zapověděl, a proto si jej zapovídá sám“. Dosud bojoval, ale v téhle chvíli poznal, že by to nebyl boj, ale sebevražedné bití hlavou do zdi. Zastavil časopis, rozpustil lidi z tiskárny, odstěhoval své věci do Německého Brodu. Dne 30. srpna se rozloučil v kroužku nejdůvěrnějších přátel a pak s Julií a Zdeňkou opustil město.

Vrátil se do Kutné Hory až 12. listopadu 1851, aby se účastnil soudního projednávání žaloby, která byla proti němu vznesena.

V té době měl za sebou několik trestů. 26. června 1849 jej v Praze odsoudili k osmidennímu vězení. 27. srpna téhož roku dostal trest čtrnáctidenního vězení. 1. května 1851 jej v Kutné Hoře odsoudili k pokutě 10 zl. stříbra a 26. května téhož roku k pokutě 15 zlatých. Nebylo tedy divu, že dne 12. listopadu očekával, že po soudním projednání žaloby bude rovněž následovat vyhlášení trestu. Ale porotci na všech deset otázek, které jim soud položil, odpověděli jednomyslně: „Není vinen!“ Proto jej o půlnoci čekal osvobozující rozsudek.

Lidé před budovou soudu jásali, ale on cítil tíseň. Jako by tušil, že se v té době o něm rozhodovalo jinde a jinak. Zatímco státní zástupce dr. Čermák připravoval proti

němu nový obžalovací spis ve věci Epištol kutnohorských, ve Vídni rozhodli, aby mu byl přikázán nucený pobyt v Tyrolích.

Tím se uzavřela závěrečná dramatická etapa Havlíčkova novinaření. Bylo již zřejmé, že se nepřizpůsobí změněným poměrům. Nevyužil toho, že mu poskytl čas. Vídeňské vládě došla trpělivost. Další soudy s Havlíčkem byly nežádoucí; jen jitrily veřejné mínění. Proto bylo nezbytné jeho případ smést se stolu.

Když jej tenkrát kutnohorská porota osvobodila a on vyšel před budovu c. k. krajského soudu, byl dojat, že na něho čekaly zástupy lidí. Napětí, které se v nich nahromadilo během celodenního čekání na konečný výrok poroty, se muselo vybit. Lidé, když jej spatřili, vybuchli v jásot. Zmocnili se ho. Vyzvedli na ramena a odnesli do hostince U černého koně, kde byl ubytován.

Nechtěl provokovat, ale nebylo v jeho silách zabránit této demonstraci. Nedal se však zmást davovým nadšením. Věděl, že vyhrál pouze pro tuto chvíli a to do budoucna nic neznamenovalo. Byl zamyšlený, šel si brzy lehnout a zrána opustil Kutnou Horu, aniž se jeho chmury rozptýlily.

Zlá budoucnost nedala na sebe dlouho čekat. Již 15. prosince se v nočních hodinách dostavil do jeho bytu v Německém Brodě c. k. policejní komisař Dedera, aby jej odvezl do tyrolského vyhnanství.

Začátkem ledna 1852 pak obdržel generální prokurátor pokyn od ministra spravedlnosti, aby zastavil projednávání současných žalob proti Havlíčkovi.

Takhle se odvíjely události, na jejichž začátku byl ještě pln síly a na jejichž konci už byl jen stínem někdejšího nezdolného člověka. Nitky, které ho poutaly k životu, byly stále chatrnější. Jen mozek se dosud neunavil. Proto ani paměť zatím neselhala.

Polehával v lázeňském pokoji. Díval se ke stropu a přemýšlel o svém osudu. Věděl, že nezhojí-li se aspoň částečně do zimy – bude konec! Ale teď byla teprve druhá půle července, do zimy bylo ještě daleko. Co se všechno za tu dobu mohlo stát! Že by přece jen našel v sobě sílu a vzbopil se? Nemoc byla jeho nynější nepřítel. Nesměl se mu vzdát!

Ale slábne a nespí. Už řadu dní nespí. Ani na chvíli si nedokáže odpočinout sám od sebe. Stále mu v mysli vy-

Masarykův lid

skakují obrazy z oněch trudných posledních let. Jeho duševní zrak mu kouzlí podoby těch, s nimiž byla spojena odyssea jeho kutnohorského novinaření. Vidí před sebou tiskaře Františka Procházků, který s ním býval zpravidla zažalován. Vzpomene si na sazeče Kastránka, Prokopce a Sulíka, vidí před sebou korektora Josefa Kodyma. Vybaví se mu v mysli expeditor Václav Prošinger i pomocník Josef Kalenda. Ti všichni mu pomáhali udržet při životě poslední svobodný politický časopis.

Vzpomene si na kroužek přátel z hostince U černého koně, kde hrával taroky s Petrem Miloslavem Veselským, s cínařem Emanuelem Svobodou, krejčím Josefem Fialou, barvířem Karlem Ptačovským a rytcem Saflerem. Vybaví se mu přátelská tvář Františka Kavána, který byl vychovatelem v Nových Dvorech. Vidí před sebou podoby těch, kteří mu projevovali náklonnost. Vybaví si ustarané oči svého obhájce dr. Josefa Friče. Z pozadí se však vynořují tváře soudců, donašečů, bázlivců. Státní zástupce dr. Čermák, rada vrchního zemského soudu Fr. Votava, radové Bedřich Mitšerling, Josef Koller, Bedřich Veselský a Jan Vitovský, kteří v posledním kutnohorském procesu zasedli jako přísedící soudu. Vzpomene si na vyšetřujícího soudce Karla Viererbla a podkrajského komisaře Nettwalla ... A pak všechny tyhle tváře překryje postava pražského c. k. vrchního komisaře Františka Dedery, který dostal příkaz odvézt jej do Tyrol. I když se v Tyrolských elegiích vysmál tuposti rakouské policie, přesto se vyhnul nabodnout komisaře Dederu na ostří svého sarkasmu. Byl to úředník, který plnil svou úřední povinnost a byl to člověk, který se snažil při cestě do Tyrol Havlíčkovi ulehčit jeho trpký osud.

Tváře se mísí s útržky dopisů, vybavují se mu nálady i zlomky rozhovorů. Na všem leží příkrov bezútěšnosti. Ach, Julie! Zdeňko! Aspoň na chvíli zapomenout! Aspoň na chvíli spát!

Doktor Hamerník mu poslal osm prášků s návodem, aby si každého večera vzal jeden. Konečně se dočkal. Dříve než si lehne, ještě napíše dopis švagru Jarošovi. Je 22. července 1856. Vidina spánku jako by v něm na chvíli oživila energii. Dopis začal s chutí, ale během psaní zase zmalátněl. Dostavila se únava, otupělost, záchvat kašle ... Ani nevěděl, jak jej dopsal.

Zahradník Gerhard se přišel zeptat, zda něco nepotřebuje. Ne. Nic nechce, jenom spát ... Ale pak si vzpomněl, že si chtěl ještě jednou přečíst báseň, kterou napsal pro zdejšího lékaře. Byl k němu tak laskavý! Chtěl, aby měl od něho něco na památku. Ale v takovém stavu, v jakém se tady nacházel, o čem mohl psát? O posledních věcech člověka.

Nic se netrap, duše má,
že je život krátký,
nepátrej, co Bůh ti dá
za hrobskými vratky.

Nikdy nebyl sentimentální. I tyhle verše jsou víc rozumové než poetické. Ale nebyl by člověkem, kdyby necítil lítost, že jeho život může být tak krátký.

Co lid smrtí jmenuje,
není ještě konec,
umíráček jenom je
divadelní zvonec:
on tu jenom znamená,
kde jsou aktů meze,
kdy vystoupí opona,
kdy se dolů svezí.

Připozdilo se. Opona zvolna klesá k zemi. Dějství skončilo, světla hasnou. To je ta mlčenlivá chvíle, kdy ze světla vstoupí do tmy ... Umdlévá. Síly jej opouštějí. Ještě se však vzchopil, aby báseň dočetl.

Po aktu se vždy naspěch
herci jen přestrojí,
ale aktů věčný běh
nikdy neustojí.

Dohrál a odchází ze scény. Život druhých však bude pokračovat. Ostatní dojdou dál. Budou se hrát jiná představení s jinými herci.

Vzal si první prášek, a když se spánek nedostavil, vzal si druhý, třetí, čtvrtý... a další a další. Konečně usnul.

Když švagr Jaroš přečetl jeho dopis, zděsil se. Počátek byl napsán pevnou rukou, ale v jeho závěru bylo již písmo roztřesené, jako by jej dopisoval v obloužení. A najednou uviděl hrubou mluvnickou chybu. To bylo v Havlíčkově rukopisu něco nevídaného. Co se s ním děje? Gramatická chyba prozradila o Havlíčkově zdravotním stavu víc, než kdyby si nařikal. Jaroš se okamžitě rozběhl k doktoru Podlipskému, aby si prohlédl došlý dopis. Podlipský si roztřesený rukopis s mluvnickou hrubkou převedl do medicínské řeči – nastala krize! Sehnal dalšího Havlíčkova švagra Aloise Sýkoru, a brzy ráno 24. července vyjeli z Prahy do Šternberka.

Když tam v osm hodin přijeli, lázeňský život se teprve probouzel. Havlíček po dvoudenním spánku procitl, ale blouznil. Několik zdejších lidí, kteří byli kolem něho, přivítalo doktora Podlipského s úlevou. Trvalo to však celé dopoledne, než mohli Havlíčka vypravit na cestu. Až teprve v odpoledních hodinách se od lázeňské vily rozjel kočár a zamířil ku Praze. Byla to strastiplná cesta, v jejímž závěru Havlíček už nepoznával ulice, kterými projížděl, ani nerozuměl tomu, co mu doktor Podlipský říkal.

Zemřel 29. července ...

ZE ŽIVOTA KLUBU MILADY HORÁKOVÉ

VZPOMÍNKA NA PIETNÍ SHROMÁŽDĚNÍ 26. 6. 2011 U SYMBOLICKÉHO HROBU MILADY HORÁKOVÉ

Projev Františka Šedivého

Vážení hosté!

Vítám vás na dnešním pietním shromáždění na staroslavném Vyšehradském hřbitově, který je místem posledního odpočinku vzácných lidí této země. Stojíme u symbolického hrobu dr. Milady Horákové, ženy nad jiné nejvzácnější, jejíž odkaz svazuje minulost s budoucností. Osobnost, která v říši zla, jak se komunismus zapsal do dějin, přece nemohla mít místo. Sama neusilovala o zapojení do dění po tom, kdy se tento systém násilím zmocnil řízení osudů této země, aby vzápětí ukázal svoji pravou tvář. Ta tvář neměla často ani lidskou podobu. Jí padali za oběť čistí lidé, plní velkých ideálů, kteří v minulosti již několikrát nabídli svůj život v zápase tohoto malého národa za jeho svobodu, za udržení vlastní existence. Milada Horáková se mezi ně zapsala svým činem již v první světové válce, kdy jako studentka manifestačně vyjádřila svůj nesouhlas s dalším vysíláním mladých chlapců na válečnou jatku. Ani trest, který potom následoval, nezměnil její lidský postoj ke všemu dění. Když se válečné běsnění konečně skončilo, věnuje se po zralé úvaze studiu práv. Po jejich ukončení nastupuje jako mladá právnička do sociálního odboru hlavního města Prahy. Zde se věnuje od samého začátku potřebám těch neubožejších, kteří si sami nedovedou pomoci. Když svět ovládne hospodářská krize třicátých let a s ní spojená nezaměstnanost, Milada Horáková nejen burcuje vědomí těch, které krize tolik nezasáhla, ale sama pořádá řadu podpůrných akcí. Tuto činnost jí komunisté nemohou odpustit, neboť s rostoucí bídou roste v lidech i zášť a nenávist, potřebná pro jejich revoluci. Důležitost role ženy ve veřejném životě chápe v celé hloubce. Jejím vzorem v ženském hnutí je senátorka Františka Plamínková. Když se nad Evropou znovu stahují mraky, dává Milada Horáková jasně najevo kam patří. Po vpádu Hitlerových vojsk vstupuje do ilegality a zapojuje se do hnutí usilujícího o návrat svobody do této země. Brzy je však zatčena a podstupuje útrapy a mučení gestapa. Její pobyt v Terezíně je znám jako pokračování jejích snah pomoci druhým i za cenu vlastního utrpení. Povolání k soudu přichází právě včas. Je v té době vržena do bunkru, odkud nebývá návratu. Soud nekončí trestem smrti, a tak zbývající těžká léta tráví ve věznici. Rok 1945 je pro Miladu nejen rokem radostného setkání s jejím mužem a dcerou Janou, ale i rokem usilovné práce, péče o pobyt v koncentračních táborech zubožené navrátilce. Stává se poslankyní Národního shromáždění. Tato funkce jí dává možnost účinného působení v politickém životě. Od samého počátku probíhá zápas s komunisty využívajícími pro ně výhodnou poválečnou konstelaci. Napadají politiky Londýnské vlády, prosazují své zájmy bez

ohledu na ostatní politické strany, prosazují odchovance sovětského policejního aparátu a jejich metody. Situace vrcholí v únoru 1948, kdy se v ozbrojeném puči rozhoduje o další existenci této země. Podobnost policejních komunistických metod je od samého začátku shodná s metodami gestapa. Milada Horáková vzdoruje jejich záměrům všemi prostředky. Vytváří se ilegální Direktorium odboje, třetího v krátkém dějinném úseku této země. Jeho cílem je obnova demokracie a svobody tak, jak ji zaručovala ústava Československé republiky. V jeho čele stanula statečná žena a vlastenka dr. Milada Horáková. Policejní režim nasazuje všechny síly, aby hnutí odporu zlomil. Brzy dochází k zatčení Direktoria. Komunisté rozpoutávají nenávistnou kampaň s cílem zdůvodnit zamýšlené vraždy. Tak jako za nacismu jsou lidé v inscenovaných procesech odsuzováni na dlouhá léta do vězení, ba dokonce i na smrt. Stejný osud stihl i členy Direktoria. V průběhu procesu odráží Milada Horáková nízké útoky spodiny, prosté morálky i cti. Vyznává svoji věrnost masarykovským ideálům svobody a lidství. Obžalování svůj zápas mravně vyhrávají, avšak za cenu ztráty vlastního života. Dr. Milada Horáková, dr. Oldřich Pecl, Závěš Kalandra a Jan Buchal. Celý kulturní svět je výrokem soudu otřesen. Významné osobnosti se ho snaží zvrátit. Komunisté však již krácejí zcela ve šlépějích svých nacistických vzorů. Prosazuje se nízkost a nenávist. V ranních hodinách 27. června roku 1950 jsou vraždy vykonány.

Milá sestro Milado!

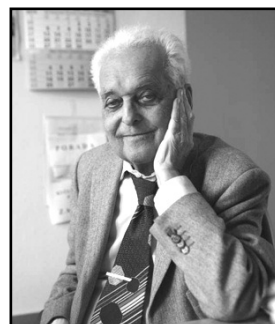
Skláníme se v úctě před Tvojí památkou, před Tvým lidstvím, v obdivu před Tvou statečností a před Tvou obětí. My dnes žijeme ve svobodě, za kterou jsi obětovala svůj život. Vidíme však i Tvůj zdvižený prst, slyšíme Tvůj varující hlas. Paprsek, ve který se proměnil Tvůj zmařený život, zůstává dál světlelem pro celou naši zemi.

ODEŠEL JIŘÍ JEŠ

V letošním létě přišla smutná zpráva, že 20. července zemřel známý komentátor Jiří Ješ, který byl dlouholetým členem Klubu M. Horákové a jehož články se řadu let objevovaly na stránkách Masarykova lidu. Za komunistického režimu byl vystaven několika perzekucí: bylo mu znemožněno dokončit vysokoškolská studia, několik let strávil v komunistickém vězení, byl vystěhován z Prahy a vystaven existenčním potížím. Až teprve po změně politického režimu mohl v tisku a zejména v rozhlasu uplatnit své schopnosti politického komentátora. Jeho komentáře byly shrnuty do knih „... hovořil Jiří Ješ“ I., II., III., a na zvukový záznam „Dialogy nad životem“.

Jiří Ješ byl prvním nositelem Ceny Ferdinanda Peroutky.

Uveřejňujeme text dopisu oznamující jeho úmrtí:

20. července 2011 ukončil svou životní pouť publicista a komentátor. Tato úžasná osobnost a krásný člověk navzdory kruté nemoci dožíval šťasten. Dokázal se intenzivně radovat z každého dne života, z prostředí domova, z květin a stromů, které ho obklopovaly, z denních maličkostí, zdravými lidmi často nevnímaných. Den začínal s rádiovým přijímačem na uchu. Čekal na první zpěv ptáků. Velebil lékaře, který mu život prodlužoval.

Nejšťastnější byl, když mohl přijít za kolegy do ČR6 v Dykové ulici na Vinohradech a odtamtud posílat milovaným posluchačům svá pečlivě připravovaná zamyšlení. Byl zcela spokojen s naplněním života a smířen s fyzickým odchodem dle přírodního zákona o zrodu a zániku. Hluboce věřil v to Něco nad námi, co mu dopřávalo zázrak života prožít. Nepřál si pohřeb, ani konvenční smuteční oznámení. Jeho popel bude uložen na pražském Vyšehradě. Jeho duch zůstane s námi. I jeho knihy komentářů a zvukový odkaz Dialogy nad životem, z kterého se tolik radoval.

J. K.

INFORMACE

Z Písku

Už po jedenácté se letos sešla skupina píseckých občanů u pamětní desky JUDr. Milady Horákové. Deska je umístěna na domě, kde měla Milady Horáková – poslankyně za Jihočeský kraj – svoji poslaneckou kancelář.

Pietní vzpomínku proslovil evangelický farář Jiří Ježdík, za Prácheňské muzeum měla projev paní Irena Mašíková a po položení květin zazpíval sólista místního pěveckého sboru z Kulturního střediska Jan Franců píseň Karla Kryla „Kat“.

Zprávu zaslala Radka Skřivanová

Z Lomnice nad Popelkou

V předvečer Dne památky obětí komunismu – 26. června 2011, bylo v Lomnici nad Popelkou odhaleno za účasti desítek hostů zvláštní sousoší. Vytvořil je muž mnoha profesí – Josef Pánek, a instaloval ve svém zahradnictví. Nazval ho „Ve spáru moci“ a hned se stalo pozoruhodností, u které se zastavují mnozí návštěvníci Lomnicka. „Ústřední postavou je Uzurpátorka. Na hlavě má korunu ze segmentů pěticípé hvězdy. Ve vzpažené ruce drží klacek, který hází pod nohy. Jejími poradci jsou přivrbený čert s dutou hlavou a milicionář se samopalem vzor 58. Kontrast k těmto tmavým figurám tvoří bílá postava Spravedlnosti zavřená za mřížemi a přikovaná řetězy.“

Seznam dárců na vydávání Masarykova lidu uveřejníme v příštím čísle.